

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ANLATISAL
METİNLERİN YAZINSAL GÖSTERGEBİLİM YÖNTEMİYLE
SADELEŞTİRİLMESİ: KÜRK MANTOLU MADONNA ÖRNEĞİ

BİLGEN ERİŞKİN

İzmir
2022

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
ANLATISAL METİNLERİN YAZINSAL GÖSTERGEBİLİM
YÖNTEMİYLE SADELEŞTİRİLMESİ: KÜRK MANTOLU
MADONNA ÖRNEĞİ**

BİLGEN ERİŞKİN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. FUNDA UZDU YILDIZ

İzmir

2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Anlatısal Metinlerin Yazınsal Göstergebilim Yöntemiyle Sadeleştirilmesi: Kürk Mantolu Madonna Örneği*” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

01/07/2022

Bilgen ERİŞKİN

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 05/07/2022

Tez Başlığı:

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Anlatısal Metinlerin Yazınsal Göstergeler

Yöntemiyle Sadeleştirilmesi: Kürk Mantolu Madonna Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **75** sayfalık kısmına ilişkin, **03.07.2022** tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı**) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 11'dir**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☐

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☒

- ☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- ☐ Kaynakça hariç,
- ☐ Alıntılar dâhil,
- ☐ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- ☒ Kaynakça dâhil,
- ☒ Alıntılar dâhil.

EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. ☒

EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☐

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Bilgen Erişkin
Öğrenci No : 2020950081
Anabilim Dalı : Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi
Programı : Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi
Statüsü : Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

ÖĞRENCİ

Bilgen ERİŞKİN

05/07/2022

DANIŞMAN

DOÇ. DR. FUNDA UZDU YILDIZ

05/07/2022

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (☐) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu tezin konusuna karar vermemde bana destek olan ve bu uzun yolculuk süresince bilgi birikimini ve manevi desteğini hiç esirgemeyen sayın hocam Doç. Dr. Funda Uzdu Yıldız’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca alanımızın aynı olması sebebiyle bana farklı bakış açıları gösteren ve tavsiyeler veren sevgili eşim Samet Erişkin’e teşekkürü borç bilirim. Bu süreçte her zaman yanımda olan, manevi desteği ile yalnız hissettirmeyen sevgili annem Bahriye Bayrak’a da çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç ve Önem.....	1
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri	2
1.4. Sınırlılıklar	2
1.5. Varsayımlar.....	3
1.6. Tanımlar.....	3
BÖLÜM II	5
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
BÖLÜM III	16
YÖNTEM	18
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni	18
3.2. Evren / Örneklem	18
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları.....	18
3.4. Verilerin Analizi.....	19
BÖLÜM IV	21
BULGULAR.....	21
BÖLÜM V	52
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	52
5.1. Sonuç ve Öneriler.....	52
KAYNAKÇA.....	55
EK 1.....	56
EK 2	57

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Anamlamanın Üretici Süreci	9
Tablo 2 Kipsel Yapılar	13
Tablo 3 İzleksel Yerdeşlik (Dış Öykü).....	22
Tablo 4 İzleksel Yerdeşlik (İç Öykü).....	27
Tablo 5 Genel Anlatı İzlenesi	36

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Eyleyensel Sözdizim.....	12
Şekil 2. Göstergebilimsel Dörtgen.....	14

ÖZET

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ANLATISAL METİNLERİN YAZINSAL GÖSTERGEBİLİM YÖNTEMİYLE SADELEŞTİRİLMESİ: KÜRK MANTOLU MADONNA ÖRNEĞİ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin geçmişi çok eskiye dayansa da son yıllarda Türkçe öğrenmeye talep hızla artış göstermiştir. Bu artış da öğretimi desteklemek için kullanılacak olan ders içi ve ders dışı materyal ihtiyacı doğurmuştur.

Dil öğretiminde hedeflenen dört temel dil becerisinden okuma-anlama becerisini geliştirmek üzere hazırlanan materyallerin de beceriyi geliştirici materyaller olması beklenir. Bu materyaller özgün metinler veya amaca uygun olarak öğretici tarafından hazırlanmış metinler olabilir. Özgün metinlerin ders içi materyal olarak kullanılması eğitimi destekler niteliktedir fakat özgün metinler her düzey ve her öğrenci için uygun olmayabileceğinden düzeye uygun olarak uyarlanması gerekmektedir.

Özgün metinler bilgilendirici metinler veya anlatı metinleri olabilir. Okuma etkinliği olarak kısa öyküler veya romanlar kullanılabilir. Roman bir etkinlik için oldukça uzun olduğu için, bir romanın özetlenip kullanılması daha faydalı olacaktır. Anlatı metinlerini özetlemek için yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin kullanılıp kullanılamayacağı bu araştırmanın problemidir. Araştırmanın amacı anlatı metnini özetlemek için yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemini deneyip ortaya çıkan özet metni düzeylere göre uyarlamak üzere hazır hale getirmektir.

Bu bağlamda örnek bir anlatı metni seçilip (Kürk Mantolu Madonna - Sabahattin Ali) önce yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemiyle tüm yapıları çözümlenmiştir. Çözümlenen metin, çözümleme aşamalarındaki bilgiler kullanılarak yeniden yazılıp özetlenmiştir. Özet metin oluşturulurken yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin aşamalarından faydalanılmıştır.

Sonuç olarak ortaya bir özet anlatı metni çıkmıştır ve bu özet arzu edilen her dil düzeyi için uyarlanmaya hazırdır. Yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin aşamaları özet metni oluşturmak için kullanılmış ve ortaya özgün metnin tüm parçalarını içeren, metnin özünü yansıtan yeni bir metin çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yazınsal Göstergebilim, Özetleme, Dil Öğretimi, Yabancı Dil Olarak Türkçe

ABSTRACT

SIMPLIFICATION OF NARRATIVE TEXTS WITH LITERARY SEMIOTICS METHOD IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE: THE EXAMPLE OF MADONNA WITH FUR COAT

Although the history of teaching Turkish as a foreign language is very old, the demand for learning Turkish has increased rapidly in recent years. This increase has created the need for in-class and extra-curricular materials to be used to support teaching.

It is expected that the materials prepared to develop reading-comprehension skills, one of the four basic language skills targeted in language teaching, are also skill-enhancing materials. These materials can be original texts or texts prepared by the instructor for the purpose. The use of original texts as in-class material supports education, but original texts may not be suitable for every level and for every learner. For this reason, it is necessary to adapt the original texts in accordance with the level.

Original texts can be informative texts or narrative texts. Short stories or novels can be used as a reading activity. Since the novels are quite long for an reading activity, it would be more useful to summarize and use a novel. Whether or not the literary semiotics analysis method can be used to summarize narrative texts is the problem of this research. The aim of the research is to try the literary semiotics analysis method to summarize the narrative text and to make it ready to adapt it according to the levels.

In this context, a narrative text (Madonna in a Fur Coat - Sabahattin Ali) was selected and all its structures were analyzed by the method of literary semiotics. The analyzed text was rewritten and summarized using the information from the analysis stages. While creating the summary text, the stages of the literary semiotics analysis method were used.

As a result, a summary narrative text has emerged, ready to be adapted for any desired language level. The stages of the literary semiotics analysis method were used to create the summary text, and a new text was created that includes all parts of the original text and reflects the essence of the text.

Keywords: Literary Semiotics, Summarizing, Language Teaching, Turkish as a Foreign Language.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenme talebi ve bu alanın önemi son yıllarda arttığından dolayı bu alana olan ilgi ve gereksinimlerde de artış görülmektedir. Bu durum da yabancı dil olarak Türkçe eğitiminde çeşitli öğretim materyalleri ihtiyacı doğurmaktadır. Her ne kadar Türkçe eğitimi için yazılmış ders ve çalışma kitapları mevcut olsa da öğrencinin dil ve iletişim becerilerini geliştirmek için hazırlanan yazılı ve basılı ek materyaller yeterli değildir. Öğrencinin bireysel dil gelişimine katkı sağlayacak ve destekleyecek okuma kitapları kısıtlıdır. Mevcut kullanılan okuma becerisine yönelik kitaplar veya metinlerin öğrenciye yeterli olup olmadığı ve içeriğinin beceriyi geliştirici özelliğinin tartışılabilirliği açıktır. Dil öğrenmede bireysel motivasyonun önemi de oldukça önemlidir. Kendi ana dilinde romanlar okuyan ve bireysel dil gelişimini bu yönde ilerleten öğrenciler yabancı dil olarak öğrendiği dilde de aynı şekilde dilini geliştirmek isteyebilir. Bu bağlamda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen yetişkin bir birey Türk kültüründen öğeler içeren romanlar okuyarak dil gelişimini destekleyebilir. Herhangi bir dilde yazılmış özgün romanlar, özgün anlatı metinleri yabancı dil öğrencisi için okumaya elverişli değildir. Özgün metinlerin bir işleminden geçmesi ve okumaya uyarlanması gerekmektedir. Bu özgün anlatı metinleri, özellikle romanlar uzun olduğundan dolayı önce bir özetleme (sadeleştirme) daha sonrasında ise seviyeye uyarlama işlemleri yapılması uygun olacaktır. Metin özetlemenin çeşitli yöntemleri ve aşamaları vardır. Alanda çalışması yapılan özetleme yöntemleri genellikle bilgilendirici metinleri özetlemeye yönelik olduğundan anlatı metinlerini özetlemek için farklı bir yöntem ihtiyacı duyulabilir. Yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin aynı zamanda bir anlatı metnini özetleme yöntemi olarak kullanılıp kullanılamayacağı bu tezin konusudur. Bu tez bu problem durumları üzerine oluşturulmuştur.

1.2. Amaç ve Önem

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek için dört temel dil becerisini eşit şekilde geliştirmeleri gerekmektedir. Okuduğunu anlamak bu dört temel dil becerisi içinde yer almaktadır. Bu tezde Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna romanı yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen öğrencilerin okuma anlama becerisini geliştirmesi amacıyla yazınsal göstergebilim yöntemiyle sadeleştirilecektir.

Tez konusunun çıkış kaynağı, okuma becerisine yönelik yardımcı kaynakların yetersizliğidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ders kitapları, çalışma kitapları ve ders içinde kullanılabilecek birçok ek materyal mevcuttur fakat öğrencinin dil düzeyini kendi kendine geliştirmek amacıyla bulabileceği yardımcı okuma kitapları yetersiz kalmaktadır. Söz konusu kitap özetlendikten sonra istenilen düzeylere uygun hale getirilmesiyle alana materyal kazandırılmış olacaktır. Ayrıca Türkçe öğretiminde kullanılabilecek pek çok romanın ve hikayenin, bu tezde kullanılan teknikle sadeleştirilebilmesi, anlatı yapısı bozulmadan özetlenebilmesine ilişkin materyal hazırlayıcılara bir öneri de sunulmaktadır.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Problem tümcesi: Yazınsal göstergebilim aracılığıyla yabancı dil öğretiminde kullanılabilecek sadeleştirmeler yapmak mümkün müdür?

Alt problem: -Yazınsal göstergebilim aracılığıyla metin sadeleştirmenin basamakları nasıl oluşur?

-Yazınsal göstergebilim yöntemiyle anlatı izlencesi ve eyleyenler şeması nasıl oluşturulur?

-Yazınsal göstergebilim yöntemiyle romanın söylemsel, anlatısal-göstergesel ve derin yapısı nasıl oluşturulur?

-Yazınsal göstergebilim yöntemiyle roman çözümlemek romanı sadeleştirmek için nasıl kullanılır?

1.4. Sınırlılıklar

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir öğrenci için dört temel dil becerisi içerisinde yer alan okuma becerisini geliştirmek için öğrencinin çeşitli okuma metinlerine ihtiyacı vardır. Okuma metinleri amaca uygun olarak öğretici tarafından hazırlanabileceği gibi özgün metinler de materyal olarak kullanılabilir. Özgün metinlerin hiçbir uyarlama veya özetleme yapılmaksızın kullanılması kimi zaman öğrencinin metni anlamasını zorlaştırdığından öğrenme motivasyonunu düşürebilir. Bu sebeple özgün metinlerin dil seviyesine göre uyarlanması ve özetlenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada okuma becerisine yönelik dil seviyesine göre uyarlanmaya hazır olacak şekilde bir özetleme denemesi yapılmıştır. Araştırma sadece tek bir anlatı metni üzerinde özetleme denemesidir. (Sabahattin Ali-Kürk Mantolu Madonna)

1.5. Varsayımlar

Günümüzde birçok alanda, özellikle de dil öğretimi alanında özetleme çalışmaları, ders içi özetleme etkinlikleri ve materyal oluşturmak amacıyla yapılan özetleme denemeleri mevcuttur. Bu etkinlikler için başvurulanan özetleme yöntemleri genellikle bilgilendirici metinlerin özetlemesine yönelik olup anlatı metinlerini özetlemek için farklı bir yöntem denemesine pek rastlanmamaktadır. Anlatı metinlerinin oluşum aşamasını, anlamın eklemlenmiş biçimini açıkça ortaya koyan yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemi aynı zamanda anlatı metnini yeniden yazmak ve özetlemek amacıyla da kullanılabilir. Bu çalışmada yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin bir anlatı metnini özetleme yöntemi olarak kullanılabileceği varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan yazınsal göstergebilim ile ilgili bazı tanım ve açıklamalara yer verilmiştir. Ayrıca yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin bir özetleme yöntemi olarak kullanılıp kullanılamayacağı inceleneceğinden dolayı özetleme hakkında tanım ve açıklamalar da bu bölümde verilecektir.

Yazınsal Göstergebilim

Yazınsal göstergebilim, genel göstergebilimin bir alt dalı olup anlatı metinlerinin incelenmesini ve çözümlemesini amaçlar. Genel göstergebilimin ilk inceleme nesnesi olan anlatı metinleri yazınsal göstergebilimin de inceleme nesnesi olmuştur. “Yazınsal göstergebilimin temel konusu bir anlatıyı çözümlemek, anlamlandırmak ve anlatı olmasını sağlayan yönleri ortaya koymaktır” (Günay, 2000). Bu sebeple yazınsal göstergebilim bir anlatı metninin nasıl oluştuğuna dair aşamalı ve tutarlı sonuçlar verir.

Anlatı

Anlatı; bir kişinin belli bir bakış açısı ile birbiriyle ilintili olaylar dizisini belli bir uzam ve zaman içine koyarak kurguladığı metin tipleridir (Günay; 2020). Anlatı metinlerinin dili ile gündelik yaşamda kullanılan dil arasında biçim ve biçem farkı vardır. Anlatılar birbirlerine eklemlenerek oluşturulan anlamlı bütünler olarak da tanımlanabilir.

Anlatı İzlenesi

Anlatı İzlenesi, anlatı metninin başlangıcından sonuna kadar öznenin durum ve dönüşümlerinin açıkça ortaya konduğu, dört aşamadan oluşan çözümleme aşamasıdır. Tüm anlatı metni “eyletim, edinç, edim ve yaptırım” olmak üzere toplam dört evrede incelenir. Her evrede özne bir kiplik kazanır ve izlenesi diğer evrenin incelenmesiyle devam eder.

Kesitleme

Anlatı metinleri, incelenmek üzere bir bütün olarak ele alınır fakat metni parçalara ayırıp incelemek metnin daha rahat ve anlamlı bir şekilde anlamlandırılmasına olanak tanır. İşte bu metni parçalara ayırma işlemine kesitleme denir. Bir anlatı metnini parçalara bölmek için çeşitli ölçütler vardır. Bu ölçütler kuramsal çerçevede bölümünde yer almaktadır.

Eyleyenler Şeması

Eyleyen, anlatı sözdiziminde yer alan ve anlatının oluşumundaki eylemlerde bir işlevi olan ayırıcı birimlerden her biridir. (Rifat; 2018) Yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminde öznenin temel alındığı sözdizimde altı eyleyen bulunur. Bunlar gönderen, gönderilen, özne, nesne, yardımcı ve engelleyicidir. Her kesit için tüm eyleyenler tespit edilir ve bir şemada gösterilebilir. Bu şemaya eyleyenler şeması denir. Eyleyenler bir kişi, bir kavram, bir durum veya duygu olabilir.

Özetleme

Yazılı ya da sözlü olabilecek bir kaynak metnin yönergeleri doğrultusunda bireyler, sahip oldukları artalan bilgilerinden de yararlanarak kaynak metni daha kısa bir biçimde yeni bir metne dönüştürürler. Bu işleme özetleme; bu işlem sonucu ortaya çıkan yeni metne ise özet metin denir (Ülper ve Yazıcı Okuyan, 2010).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bir Çözümleme Yöntemi Olarak Yazınsal Göstergebilim

Göstergebilim denince akla gelen ilk isimlerden biri olan F. de Saussure’ün Genel Dilbilim dersleri adı altında toplanmış eserindeki tespitleri ve kavramları göstergebilimin temelinin atılmasındaki en önemli adımdır. “Gösterge: gösteren / gösterilen, biçim / töz, eşzamanlı / artzamanlı, dizisel / dizimsel ilişki” bu temel kavramlardan birkaçıdır. Saussure’ün bu kavramları günümüzde de göstergebilim çalışmalarında kullanılır. Göstergenin bir değeri ve bu değerın karşılıkları içinde kazanıldığı görüşü de bunlardan biridir.

Göstergebilimin inceleme nesnesi çok geniş ve soyut olan anlamdır. İncelemelerinde kullandığı üstdili yani terminolojisini dilbilimden ve mantıktan ödünçler. Bu durum da göstergebilimi disiplinlerarası bir disiplin yapar.

Göstergebilim incelemelerinde ilk olarak “gösterge” kavramının tanımını yapmak gerekir. Gösterge en basit anlamıyla “Bir şeyin yerini tutan başka bir şey”dir. Yani kendisi dışında başka bir şeyin yerine geçen nesne, kavram ya da değer olduğu belirtilir (Kalelioğlu, 2020, 39). Göstergebilimin temel anlamlandırma alanı göstergelerdir. Bunlar toplumsal uzlaşmaya dayanan, anlamları kapalı gibi görünen ama baktığımız zaman çözümlenebilen, trafik işaretleri, el-yüz hareketleri, sağır-dilsiz alfabesi gibi yaşamın içinde karşılaştığımız anlamlı dizgelerdir. Bu tip göstergeler toplumsal iletişime kolaylık sağlar ve çözümlemesi ilk bakışta yapılabilir, kolaydır. Bu yalın dizgelerin çözümleme yöntemi de yalındır, toplumun üstünde uzlaştığı anlamı çözümlmek ilk bakışta kolaydır ve amacı bildirişim, iletişim sağlamaktır. Bu tip göstergelerin çözümleme biçimine bildirişim göstergebilimi denir.

Ne var ki göstergebilimin ilgi alanı sadece ilk bakışta algılanan, açık anlamlı bütünlere incelemek değildir. Göstergebilimin bir amacı da yüzeysel yapılarda görünebilen ipuçlarıyla derin yapılara ulaşp derindeki anlamı, derinde gizlenen asıl anlamı ortaya çıkarmaktır.

Yalın olarak çözümlenebilen bildirişim göstergebilimin aksine daha karmaşık, ilk bakışta çözümlenmesi kolay olmayan, anlamlı yapıların birleştirilerek oluşturulduğu bütüncül yapıları incelemek, çözümlmek ve anlamlandırmak daha karmaşık ve detaylı bir çözümlmeyi gerektirir. Bu yapıtlar ilk bakışta anladığımızı sandığımız ama aslında içinde birçok yan anlam ve çok anlam içeren, bu sebeple de farklı farklı yorumlara açık olan, çözümledikçe derinleşen anlamlı bütünlere dir. Yazınsal metinler, resim, film gibi yapıtlar bu anlamlı bütünlere örnek olarak verilebilir. Bu bütüncül yapıtların oluşturulması ne kadar zor ve karmaşık ise çözümlmesi de o denli zor olacaktır. Bütüncül bir yapıtlın çözümlenmesi ve

yeniden anlamlandırılması da bilimkuramsal (epistemolojik), yöntembilimsel (metodolojik) ve betimsel (deskriptif) açıdan incelenerek yapılabilir. Anlamlama göstergebilimi diye adlandırılan bu yaklaşım sanatsal, politik, ekonomik ve bilimsel olan tüm anlamlı bütüncül yapıtlarda var olan yüzeysel anlamın arkasında, ilk bakışta görünmeyen derin anlamların çözümlenmesini ve ortaya çıkarılmasını amaçlar. Kısaca özetlemek gerekirse göstergebilimin amacı anlamın oluşum süreçlerini ortaya çıkararak derindeki anlamı keşfetmektir. Bu keşfetme amacı da bir çözümleme ve yeniden anlamlandırma modeli gerektirir. İşte bu anda bir göstergebilimsel yeniden okuma - çözümleme yöntemine ihtiyaç olduğu bellidir.

Günümüz çözümleme yöntemlerine gelene kadar göstergebilim için çalışmış birçok araştırmacı ve okul saymak mümkündür. Avrupa’da F. de Saussure, Amerika’da Charles Sanders Peirce eşzamanlı olarak göstergebilim için çeşitli çalışmalar yapmış, göstergebilimin temellerinin atılmasında en önemli katkıları sağlamışlardır. Saussure’ün ikili gösterge anlayışı (gösteren-gösterilen) Peirce’ta üçlü bir yapı olarak görülür. (gösterge-nesne-yorumlayan) Şüphesiz ki göstergebilimin en önemli iki ismi olan bu araştırmacıların ardından çeşitli alanlarda göstergebilim çalışmalarına katkı sağlamış, sağlam yöntem ve teknikler oluşturmuş ve evrensel olarak kabul görmüş birçok araştırmacı saymak mümkündür. Bu araştırmacılardan biri de Rus biçimcileri arasında yer alan V. Propp’tur. Rus biçimcileri metin kavramına önem verip şiir, masal, hikaye dili ve günlük dil arasındaki farkları ele almışlardır. İncelemelerinde metin dışı öğelerden (yazar, politika, psikoloji vb.) hareket etmemişler, metni kendi iç öğeleri üzerinden değerlendirmişlerdir (Kerimoğlu; 2019, 126).

Propp’un ünlü Masalın Biçimbilimi adlı eserinde de bu incelemeleri görmek mümkündür. Propp’un amacı, masalların yüzey yapısı incelendiğinde görülebilecek çeşitliliğin altında aslında binlerce masalda ortak olarak gözlemlenebilecek işlevsel yapıları bulup ortaya çıkarmaktır. Yani masalın temel yapısını oluşturan tüm işlevleri ve yasaları tespit ederek tüm anlatılara uygulanabilecek bir yasalar bütünü ortaya çıkarmaktır.

Propp incelediği masalların her ne kadar çok karmaşık gibi görünse de aslında bu masalların belirli kalıplar çerçevesinde döndüğünü tespit etmiş ve bu kalıpları kişi ve işlevler temelinde gruplamıştır. “Eyleyen”, “tümce ötesi yapılar” ve “işlev” gibi kavramları göstergebilime kazandırmıştır ve kendisinden sonra gelen, ondan etkilenen birçok araştırmacıya öncü olmuştur.

Paris okulundan olan ve yazın yapıtlarıyla yakından ilgilenen Algirdas Julien Greimas da bu araştırmacılardan biridir. Anlambilim ve dilbilim hakkında dersler veren ve bu kuramlar üzerine çalışmalar yapan Greimas, Saussure’ün düşünce ve kavramlarından yola çıkarak evrensel bir nitelik taşıyan genel göstergebilim ve anlambilimin temellerini atmıştır.

Greimas'ın göstergebilimsel tasarısı her türlü anlamlı bütünü çözümlemeye uygulanabilir olduğu için evrensel bir nitelik kazanmıştır (Kalelioğlu; 2020, 77).

Greimas'ın 1970 yılında çıkardığı “Anlam Üstüne. Göstergebilim Denemeleri” adlı eseri bu yöntem için bir devrim niteliği taşır. Bu eserde sözcükbilim, anlambilim ve göstergebilim arasındaki ilişkiler şekillenip hem üretici hem sözdizimsel hem de genel bir anlamlama kuramı ortaya çıkarılmış olur. Anlamın soyut katmanlarından somut katmanlarına doğru, mantıksal bağıntılardan söylemsel bağıntılara doğru incelenmesi bakımından önemli olan bu yöntem sadece doğal dilleri değil bütün gösterge dizgelerini kapsamaktadır. Bu sebeple de bu çözümleyici yaklaşım günümüzde tüm disiplinlerle ilişki içinde olup evrensel bir nitelik taşımaktadır.

Yazınsal metinler yani anlatılar birbirlerine eklenerek oluşturulan anlamlı bütünlükler olarak kabul edilir. Genel göstergebilim çalışmaları da ilk olarak yazın yapıtlarını inceleme alanı olarak belirler. Çünkü anlatılar çözümlendiğinde anlamın oluşma şekli hakkında birçok bilgiye ulaşmak olasıdır.

Anlatı; bir kişinin belli bir bakış açısı ile birbiriyle ilintili olaylar dizisini belli bir uzam ve zaman içine koyarak kurguladığı metin tipleridir (Günay; 2020, 75). Anlatıda diğer metin türlerinden farklı olarak biçim ve biçim (üslup / ifade şekli) farkı olması gerekir. Ayrıca çokanlamlılık da anlatı metinlerinin bir özelliği olarak kabul edilir. Anlatı metinlerinin dili ile gündelik yaşamda kullanılan dil arasında biçim ve biçim farkı vardır.

Yazınsal Göstergebilim Çözümlemesinde Metni Kesitlere Ayırma

Herhangi bir anlatıyı göstergebilim açısından çözümleyebilmek için, öncelikle bu anlatıyı kesitlere ayırmak gerekir. Kesitleme, anlatıyı ya da metni, anlam kavşaklarına, bir başka deyişle okuma birimlerine ayırmak demektir. (Rıfat; 2009) Mehmet Rıfat kesitleme ölçütlerini şu şekilde sıralamıştır: 1. Basımsal ayrılığa göre kesitleme; 2. Zamansal ayrılığa göre kesitleme; 3. Uzamsal ayrılığa göre kesitleme; 4. Kişi ayrılığa göre kesitleme; 5. Mantıksal ayrılığa göre kesitleme.

Herhangi bir anlatının olabildiğince ayrıntılı bir çözümlemesini yapabilmek için gerçekleştirilecek ilk işlemin onu daha küçük birimlere bölmek, bir başka deyişle, birtakım kesitlere ayırmak olduğu söylenebilir. Örneğin, biçim düzleminde “ama”, “oysa”, “bu arada” gibi oluntuların gelişiminde bir ayrışım, bir kopma, ya da yön değişimi belirten bağlaçlardan yararlanarak, içerik düzleminde, uzamsal (burası/orası); süremsel (önce/sonra); kişisel ya da eyleysel (ben/o); duyumsal (esenlik/esensizlik) ayrışımalarını göz önüne alarak uygulanır. (Yücel,1998) Bu doğrultuda kesitlemedeki belirleyici unsurların, anlatının zamanı, uzamı veya öznenin dönüşümleri olduğu söylenebilir.

Bir anlatı çözümlemesinde kesitleme işlemi anlatıyı daha rahat çözümlemek ve çözümlemenin daha ayrıntılı ve tutarlı olabilmesi için önemlidir. Kesitleme yapılırken kesitlemedeki belirleyici unsurlara dikkat etmek gerekir. Örneğin; anlatıda zamansal bir kesitleme yapılmışsa anlatının biçim düzleminde ortaya çıkan zaman ifadelerine dikkat edilerek bölümlere ayrılması gerekir. Öznenin dönüşümlerine göre bir kesitleme yapılmışsa eyletim - edinç - edim - yaptırım aşamaları dikkate alınmalıdır.

Çözümlemede kesitlerin uzunluğu doğal olarak anlatının uzunluğuna göre değişir. Kesitlerin kimisi diğerinden daha uzun veya kısa olabilir. Uzunluk veya kısalık kesitlerin bölünme amacına göre değişir. Bazı çözümleme örneklerinde de görüldüğü gibi anlatının ve kesitlerin özelliklerine göre kesitlere başlık verilebilir. Bazı anlatılarda metin yazar tarafından bölümlere de ayrılabilir ama göstergebilimsel çözümlemede yazarın belirlediği bölümler ve çözümlemeyi yapan kişinin kesitlemesi farklı olabilir.

Sonuç olarak her çeşit kesitlemede anlatının anlam dönüşümleri belirlenmiş ve eyleyenlerin dönüşümleri daha sistemli bir biçimde incelenmiş olur.

Greimas'ın göstergebilimsel çözümleme örnekçesinin temelinde "anlatının yapısal düzeni" ve bu düzen içinde oluşturulan "anlam" vardır (Kalelioğlu; 2020, 77). Greimas'ın anlam üretim süreci derin yapılardan yüzeysel yapıya doğru ilerleyen bir süreçtir. Soyut kavramlardan somut yapılara doğru ilerleyen bu süreç ile metin bir anlam kazanır. Paris okulundan gelen Denis Bertrand ise Greimas'ın anlam üretim süreci düşüncesini geliştirip anlatı metinlerini çözümlemek ve anlamlandırmak için kullanılan bir çözümleme modeli ortaya atmıştır.

Bu inceleme yönteminde bir anlatı kendi kendisi için ve kendi sınırları içerisinde, anlatının yazarından ve yazılma zamanından bağımsız olarak yani eşsüremlili bir bakış açısıyla ve anlatıdaki her birimi ele alacak şekilde, hiçbir ögeyi dışarıda bırakmadan çözümlenir. Bunlar yazınsal göstergebilimin ilkeleridir. Yazınsal göstergebilimin çözümleme modelinde anlatılar üç temel düzeyde ele alınarak incelenir.

Çözümlemeyi daha aşamalı ve sistemli bir şekilde yapmak için somuttan soyuta doğru ilerlenen bir düzlem bulunur. Anlatı metinlerini çözümlemek için kullanılan bu üç düzey ve bu düzeylerde incelenmesi gerekenler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Bertrand, 2000'den aktaran Uzdu Yıldız, 2011, 13).

Söylemsel yapılar	Betisel yerdeşlik (uzam, zaman, eyleyen) İzleksel yerdeşlik
Anlatısal-göstergesel yapılar	Anlatı şeması (eyletim – sözleşme-, edinç, edim –eylem-, yaptırım Eyleyensel sözdizim (özne, nesne, gönderen, karşı özne, anlatı izlencesi, anlatısal süreç) Kipsel yapılar (/istemek/, /zorunda olmak/, /bilmek/, /muktedir olmak/, yapmak ya da olmak; bu kipliklerin olumsuzlukları)
Derin yapılar	Temel anlam ve sözdizim (göstergebilimsel dörtgen: anlamlamanın temel yapısı)

Tablo 1: Anlamlamanın üretici süreci

Betisel düzey çözümlemesinde anlatıda yer alan kişi, zaman ve uzam öğelerinin özellikleri ile ilgili bilgiler yer alır. Anlatıda bulunan tüm kişiler, anlatının hangi zaman diliminde ve hangi zamanlarda ve anlatının hikayesinin geçtiği yer veya yerler bu aşamada çözülür, anlatılır. Betisel düzeyde incelenen kişi, zaman ve uzam olguları anlatının tamamında ve her anlam düzeyinde gelişen olay ve olguların ilerlemesinde önemli bir rol oynar. (Kalelioğlu, 2020; 112)

İzleksel yerdeşlik, söylem düzeyinde yapılan bir başka incelemedir ve anlatıdaki kişilerin fiziksel özellikleri, karakterleri ve davranış biçimleri bu düzeyde ele alınır.

Betisel ve izleksel yerdeşliklerin incelendiği söylemsel yapıların incelendiği söylem düzeyinde anlatıdaki bir kesit veya kesitlerin tamamında yaşam / ölüm; etken / edilgen; güzel / çirkin; sıcak / soğuk vb. zıtlıklar saptanmaya çalışılır. Bu işlem, izleksel rolleri kesin olarak ortaya koyma olanağı verir ve derin yapıların çözülmesine yardımcı olur (Uçan, 2016; 121).

Anlatı metinlerinde bazı sözcükler metnin belli aşamalarında tekrarlanarak ortak bir mesaj üretir ve metin içinde dağınık olan anlamı bir paydada toplayabilir. Anlatı metinlerinde yerdeşlik denen bu öğeler metne farklı ve estetik bir görünüm kazandırır. Öğeler birbirinden ayrı veya uzak gibi görünse de kendi aralarında bir ilişki vardır. Metindeki kişilerin, uzamın ve zamanın özelliklerinin metnin çeşitli düzeylerinde tekrarlanarak anlatılması metne bir bütünlük kazandırır ve bunun yanı sıra derin yapı incelemesinde gerçekleştirilecek olan karşıtlık ilişkilerinin belirlenmesi için bir temel oluşturur.

Anlatısal - göstergesel yapıların incelendiği düzeyde anlatı izlencesi, eyleyenler şeması ve kipsel yapılar çözümlenir. Anlatı izlencesinde anlatının başlangıç, değişim ve sonuç bölümleri eyletim, edinç, edim ve yaptırım olmak üzere dört evreden oluşur. Her evre kendisinden bir sonraki evreyi eyleyenlerin dönüşüm ilişkileri açısından etkiler.

Eyletim aşaması temel anlamıyla anlatının başlangıç aşamasıdır. Burada anlatıdaki kişiler, anlatının zamanı ve yeri hakkında bazı bilgiler bulunur. Aynı zamanda bir eyleyenin herhangi bir işi başka bir eyleyene yaptırması da bu aşamada ele alınır.

Edinç aşaması anlatılarda gelişme aşamasının başlangıç noktasıdır. Bir sonraki aşama olan edim aşamasına geçilmesi için gerekli olan tüm şartların gerçekleşmesi için öznenin kendini ve yeterliliklerini sorguladığı aşamadır. Aynı zamanda peşine düşülen nesnenin elde edilmesi için gerekli olan vasıfların veya malzemelerin tamamlanması da denebilir.

Edim aşamasında bir önceki aşamada kendini değerlendiren, eksiklerini kapatan veya kapatamayan özne nesnesine ulaşmak için eyleme geçmeye hazırlanır. Öznenin eylemini gerçekleştirdiği aşama olan edim aşamasında bir değişim ve dönüşüm söz konusudur.

Yaptırım aşaması ise anlatının bitiş noktasıdır. Gönderen öznenin gerçekleştirmiş olduğu eylemi değerlendirir. Bu aşamada özne anlatı izlencesi boyunca her bir aşamada yaptığı işler hakkında göndereni ikna ederek gerekli kipsel yapıları edinmeyi başarır ise ödüllendirilir, başaramazsa cezalandırılır. (Kalelioğlu, 2020; 130)

Anlatı metninin başında özne ulaşmak istediği nesnesinden ayrık durumda olabilir. Anlatının sonunda yani yaptırım aşamasında özne nesnesine kavuşursa aralarında bir bağlaşım ilişkisi oluşur. Bazı anlatılarda anlatının başında özne nesnesinden ayrıdır ve sonunda da bu ayrılık değişmez, devam edebilir. Bazen de özne anlatının başında nesnesiyle birlikte fakat anlatının sonunda bir ayrışım yaşanır. Anlatı boyunca özne ve nesne arasında olan bu ilişkilere, bu dönüşümlere ayrışım ve bağlaşım ilişkileri denir. Bu dönüşümleri şu şekilde gösterebiliriz.

Ö = Özne

N = Nesne

V = ayrışım

Λ = bağlaşım

Ö V N $\Rightarrow$ Ö Λ N (Başarı, ödül)

Ö V N $\Rightarrow$ Ö V N (Başarısızlık, ceza)

Bu şemayı şöyle anlatabiliriz;

Anlatının başında özne nesnesinden ayrı durumdayken (Ö V N) anlatının sonunda özne nesnesine ulaşırsa (Ö Λ N) özne bir başarı elde etmiş olur ve ödüllendirilir.

Anlatının başında özne nesnesinden ayrı durumdayken (Ö V N) anlatının sonunda nesnesine ulaşamazsa yani hala ayrık durumdaysa (Ö V N) özne başarısız olmuş demektir ve cezalandırılır.

Bu ilişkiler anlatı metninin her aşamasında sırayla okuyucu tarafından gözlemlenebilir.

Eyleyenler şeması

Greimas, Propp'tan esinlenerek anlatılardaki eyleyenleri ve işlevlerini yaptıkları eylemlere göre belirler. Anlatıya etkin olarak katılanlardan oluşan bu eyleyenlerden en az ikisinin anlatıda bulunması gerekir. Eyleyen bir kişi olabileceği gibi bir nesne veya soyut bir durum da olabilir. Göstergebilimde eyleyenler gönderen, özne, nesne, gönderilen, yardımcı ve engelleyici altılısından oluşmaktadır. “Eyleyenler, eylemleri ve diğer eyleyenlerle ilişkileriyle tanımlanırlar. Temel eyleyenler gönderen, özne ve nesnedir” (Kıran, 2003: 124).

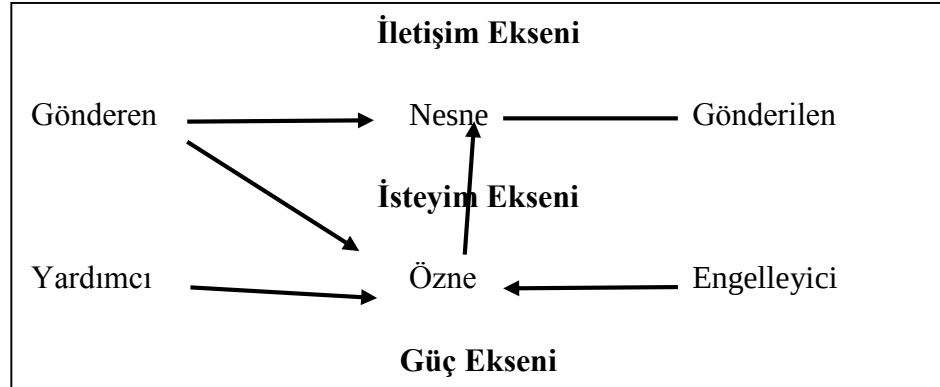
Özne, bir kişiyi veya bir nesneyi isteyen, nesnesine ulaşma arzusunda olan kişidir. Nesne, öznenin ulaşmayı istediği kişi veya durum olabilir. Gönderen özneyi nesnesine ulaşması için manipüle eden, kışkırtan kişi veya duygu durumu olabilir. Gönderen özneyi dışarıdan etkileyen ve ona hükmedebilen bir kişi olabileceği gibi öznenin kendi kendini kışkırtması ve yönlendirmesi ile ortaya çıkan bir iç oluşum da olabilir.

Gönderilen “bir gönderen tarafından bir arzunun ya da bir yükümlülüğün kime gönderildiğini belirten eyleyendir” (Martin ve Ringham, 2000, 109).

Yardımcı, özneye nesnesine ulaşmasında yardım eden kişi veya durumken engelleyici, aksine öznenin nesnesine ulaşma yolunda önün çıkan bir engel durumundadır.

Eyleyen şeması bir anlatının belirli bir kurala göre kesitlere ayrılmış anlatı izlencelerinin içeriğini çözümlemek için kullanılır (Kalelioğlu; 2020,124). Burada eyleyenlerin işlevleri oldukça önemlidir. Anlatıdaki eyleyenler işlevlerine göre adlandırılıp çözümlenirler ve birbirleriyle olan ilişkiler de işlevlerine göre belirlenir.

Greimas eyleyenleri ve birbiriyle olan ilişkilerini üç anlam ekseninde değerlendirir. (Kalelioğlu; 2020,117) Bu durumu şu şekilde şema ile gösterebiliriz.

Şekil 1: Eyleyensel Sözdizim

Özne ve nesne arasında bir “isteyim eksen” vardır, yani özne nesneye ulaşmak ister. Gönderen, nesne ve gönderilen arasında bir iletişim bulunmalıdır ki gönderen özneyi nesneye gönderebilsin. Güç ekseninde ise öznenin nesneye ulaşması için gerekli olan yardım veya engelleyicilerin güçleri söz konusudur. Burada güçlü olan kazanır.

Ayrıca gönderen ve özne arasında bir sözleşme eksen olduğu söylenebilir. Yani anlatının başında özne ve gönderen kendi aralarında bir sözleşme yaparlar ve bu sözleşme sayesinde özne nesnesine ulaşma çabasına girer. Bir başka deyişle gönderen özneyi nesnesine ulaşmak için kışkırtır ve özneye bir anlaşma yapar.

Eyleyen şeması anlatının bütünü kapsayan, anlatının temel yapısı ve düşüncesine göre oluşturulabildiği gibi anlatının her kesiti için ayrı ayrı da oluşturulabilir. Tüm anlatı için oluşturulan şemaya genel anlatı izlencesi denir. Her kesit için ayrı ayrı oluşturulan şemalar, o kesitte eylemini gerçekleştiren özneye göre oluşturulur. Bu bağlamda genel anlatı izlencesinin öznesi ve diğer eyleyenleri ile kesitlerin öznesi ve eyleyenleri farklı olabilir.

Kipsel yapılar

Yukarıda bahsedilen anlatı izlencesindeki aşamaların özne tarafından başarılı veya başarısız olarak sonuçlanması öznenin edindiği kipsel yapılar sayesinde açıklanır. Eyletim, edinç, edim ve yaptırım aşamalarının her birinde öznenin eylemleri farklı farklı kipsel yapılar ile tanımlanır ve bu yapılar öznenin nesnesine ulaşıp ulaşamayacağı hakkında bilgiler verir. Kiplik en temel anlamıyla öznenin eylem ile olan ilişkisidir.

Kipsel yapılar, anlatı izlencesindeki aşamalarına göre şöyle şemalandırılabilir. (Kalelioğlu; 2018, s.144)

Aşamalar	Eyleyenler	Kipsel Yapılar
Eyletim	Gönderen-özne	/İkna etmek/, /Yönlendirmek/, /Donatmak/, /Yetiştirmek/
Edinç	Özne-özne	/İstemek/, /Bilmek/, /Muktedir olmak/, Zorunda olmak/
Edim	Özne-özne	/Yapmak/
Yaptırım	Özne-gönderen	/İkna etmek/, İkna olmak/, /İnanmak/

Tablo 2: Kipsel Yapılar

Eyletim (manipulation) aşamasında gönderen eyleten özneyi bir şey yapma konusunda ikna eder. Bu iki eyleyen arasında bir anlaşma yapılır. (Günay; 2018, 181) Anlatı izlencesi gönderen ve özne arasında yapılan bu sözleşme eylemi ile başlar.

Edinç (competence) aşamasında özne kendini sorgular ve nesnesine ulaşmak için kendinde bulunan eksiklikleri belirlemeye çalışır. Buradaki kipsel yapılar “istemek, yapmak zorunda olmak, yapmaya gücü olmak ve yapmayı bilmek” kiplikleridir. Yani özne, nesnesine ulaşmak için bu kipsel yapıların kendinde olup olmadığını belirlemeye çalışır. Özne bu kipsel yapıların kendisinde bulunup bulunmama durumuna göre nesnesine kavuşur veya kavuşamaz.

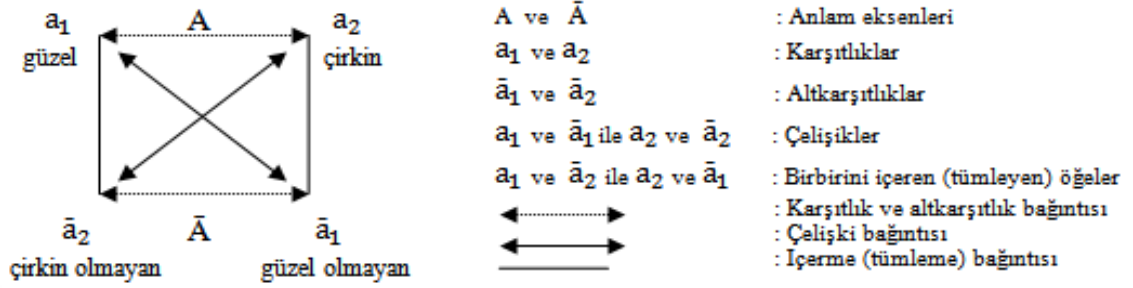
Edim (performence) aşamasındaki hakim kipsel yapı “yapmak”tır. Öznenin eylemini gerçekleştirdiği aşama olarak tanımlanan edim aşamasında “yapmak” kipsel yapısına sahip olmayı başaran özne edim aşamasını da başarıyla tamamlamış olur.

Yaptırım aşamasında özne, anlatı izlencesi boyunca gönderenle yaptığı sözleşmeye uymak, göndereni ikna etmek ve onu inandırmak zorundadır. Özne bu süreci başarıyla atlatır ve bu kiplikleri edinirse anlatı izlencesi olumlu biter, özne ödüllendirilir. Aksi halde izlence başarısızlığa uğrar, özne de cezalandırılır. (Kalelioğlu; 2020,133)

Temel Anlam Düzeyi Çözümlemesi: Göstergebilimsel Dörtgen

Söylemsel ve anlatısal-göstergesel yapıların çözümlenmesi derin yapıların çözümlenmesine kıyasla daha kolaydır. Bunun nedenine söylemsel ve anlatısal yapıların anlatıda somut olarak daha kolay tespit edilmesidir diyebiliriz. Derin yapıda, temel anlam oluşumunun çözümlenmesi soyut ve metinde ilk bakışta karşımıza çıkmayan, daha örtük olarak metinde yer alan yapıların çözümlenmesidir. Soyut olgular zaman zaman yüzeysel anlam düzleminde dilsel göstergelerle ifade edilirken bazıları da dil dışı soyut göstergelerle ifade edilir. (Kalelioğlu; 2020, 179) İşte bu soyut ifadeleri anlamlandırmak ve somutlaştırmak için Greimas’ın tasarladığı göstergebilimsel dörtgenden faydalanılır. Herhangi bir anlam

evreninin temel yapısını oluşturan soyut birimleri ve bu birimler arasındaki ilişkileri belirlemek, sınıflandırmak ve sergilemek için anlamlama göstergebilimi (A. J. Greimas) tarafından geliştirilen mantıksal örnek ve bu örneğin çizimsel gösterimi göstergebilimsel dörtgen diye adlandırılır. (Rıfat; 2009, 79)

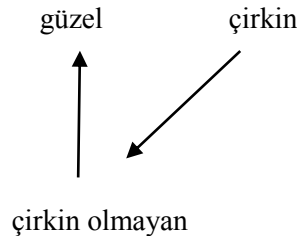
Şekil 2: Göstergebilimsel Dörtgen (Rıfat; 2009)

Derin yapıda oluşturulmuş soyut anlam yapılarını somut olarak görebilmemi için ve anlatının dayandığı öğeleri saptamak için bir derin yapı çözümlemesine ihtiyaç vardır. Bu çözümleme sürecinin temelinde Saussure'ün “anlam karşıtlıktan doğar” önermesi yer alır. Göstergebilimsel dörtgen içindeki karşıtlıklar belirlenir ve dönüşümler bu şekilde gün yüzüne çıkar.

Dörtgende yer alan karşıtlıklar anlatı çözümlemesinde, söylemsel ve anlatsal - göstergesel yapıların incelenmesiyle elde edilen bulgulara göre tespit edilir. Burada birbirine karşıtlık oluşturacak ikilikleri tespit etmek temel amaçtır.

Göstergebilimsel dörtgendeki kutuplar hem olanı hem olmayanı gösterir. Yukarıdaki şemaya bakacak olursak “güzel” varsa “güzel olmayan” da dörtgende yer alır. Aynı durum diğer kutup için de geçerlidir. “Çirkin” varsa “çirkin olmayan” da dörtgende yer alır.

Dörtgen çözümlemesi sayesinde, bu derin karşıtlık çözümlemesi ile dönüşümler de ortaya çıkarılır. Örneğin yine yukarıdaki şemaya bakacak olursak “çirkin”den “güzel”e bir dönüşüm gerçekleşecekse bu dönüşüm doğrudan gerçekleşmez, aksine şu şekilde olur.

Göstergebilimsel çözümleme bu son düzey çözümlemesi ile son bulur. Bu, son düzeye kadar yapılan tüm çözümleme işlemleri ile metnin yapısı öncelikle parçalanıp bozulur.

Göstergebilimsel çözümleme yöntemi ile anlatı metninin yapısı tekrardan kurulup yapılandırılır. Başka bir deyişle metnin yüzeyinden derinine doğru tüm anlam evrenlerine girilerek metin üretim süreci tespit edilmiş olur. Öncelikle kesitlere ayrılarak söylemsel düzeyi belirlemek, sonra anlatısal - göstergesel yapıları incelemek ve bu araçlarla anlamsal - mantıksal düzeye yani derin yapıya ulaşmak çözümlemenin aşamalarıdır.

Dil Öğretimi Amaçlı Metin Kullanımında Özetleme

Yabancı dil olarak Türkçe eğitiminde dört temel dil becerisinin eşit şekilde öğretiminin önemle vurgulandığı günümüz eğitim sisteminde, öğrencilerin dil gelişimlerini desteklemek için ve öğrenmeyi keyifli hale getirecek özgün metinlerin kullanımı oldukça önemlidir.

Dört temel dil becerisinden olan okuma becerisini geliştirmek üzere hazırlanan kurmaca (yapay) metinler olduğu gibi özgün metinlerin sadeleştirilmesi sonucu okuma etkinliğine dönüştürülen metinler de ders materyali olarak yer almaktadır. Bu özgün metinler bir reklam metni, bir afiş, bir form olabileceği gibi bir öykü veya bilgilendirici herhangi bir metin de olabilir. Sadece dil öğretimi amacıyla oluşturulan yapay metinler hedef dilin doğal kullanım özelliklerini yansıtmadıklarından, günümüzde iletişimsel yetinin geliştirilmesine önem veren modern yaklaşımlar özgün metinlerle çalışmanın gereğine işaret etmektedir. (Bölükbaş ;2015;933)

Okuma etkinliklerinde kullanılmak üzere hazırlanan metinlerin türleri ve dil yapıları hedef öğrencilerin dil düzeylerine göre değişiklik gösterir. Dolayısıyla özgün metinler herhangi bir sadeleştirme yapılmadan ders materyali olarak kullanıldığı zaman öğrencinin metni anlaması zorlaşacağından materyal amacına ulaşamaz. Aksine öğrencide motivasyon düşüklüğü oluşturur ve okuma eğitimi amacına ulaşmaz. Özgün metinlerin düzeye uygun olarak anlaşılabilmesi ve faydalı olabilmesi için bir takım işlemlerden geçmesi gerekir.

Yazılı ya da sözlü olabilecek bir kaynak metnin yönergeleri doğrultusunda bireyler, sahip oldukları artalan bilgilerinden de yararlanarak kaynak metni daha kısa bir biçimde yeni bir metne dönüştürürler. Bu işleme özetleme; bu işlem sonucu ortaya çıkan yeni metne ise özet metin denir (Ülper ve Yazıcı Okuyan, 2010). Bir kaynak metnin özet metne dönüştürülmesi sürecinde; kaynak metnin ana düşüncesini belirleme ve yeniden oluşturma, kaynak metindeki önemsiz bilgiyi tanıma ve çıkarma, kaynak metindeki ana düşünceye bağlanan yardımcı düşünceleri belirleme ve yeniden oluşturma gibi birçok metinsel eylem yerine getirilir.

Bu metinsel eylemler gerçekleştirilirken bazı özetleme kurallarına dikkat etmek gereklidir. Bunlardan ilki kaynak metni özetlemeye başlamadan önce metnin ana fikrini iyice anlamaktır. Kaynak metindeki önemli bilgiler anlamlandırıldıktan sonra önemli bilgi önemsiz olandan ayrılmalıdır. Bununla birlikte bir özetlemeden söz edebilmek için bireylerin anlamlandırdıkları bir metni özetleme kurallarına uygun olarak sözlü ya da yazılı olarak aktarabilmeleri gerekmektedir (Ülper ve Karagül, 2011). Alanyazında özetleme ile ilgili belirlenen bazı özetleme kuralları yer almaktadır. Özçakmak (2015) tarafından derlenerek sunulan bazı özetleme kuralları şunlardır:

- Kendi cümleleriyle özetlemek,
- Orijinal metnin yapısına bağlı kalarak özetlemek,
- Orijinal metnin amacına bağlı kalarak özetlemek,
- Başlık koymak,
- Duru ve açık bir anlatım kullanmak,
- Kısa cümlelerle özetlemek,
- Edebî olma kaygısı gütmemek,
- Doğrudan alıntı yapmamak,
- Belli bir hacimde özetleme yapmak,
- Özete kendi düşüncelerini katmamak

Alanyazında özetlemenin dil eğitimindeki önemini okuma, yazma ve dinleme becerileri açısından ele alarak değerlendiren çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların uygulama bölümlerinde kullanılan metinler bilgilendirici metin, deneme, öykü gibi farklı metin kategorilerinden seçilmiş olup metin türü farklılığının özetlemeye olan etkisi daha az çalışmada karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir etkinin varlığı kabul edildiğinde metin türlerini özetlemede kullanılacak stratejilerin de farklılık göstermesi beklenir. Bilgi verici bir metin ile öyküleyici bir metnin özetleme tekniği kendine özgü bir biçimde şekillenecektir. Yine alanyazındaki çalışmalara bakıldığında öğrencilerin bilgilendirici metinleri özetlemede öyküleyici metinleri özetlemeye göre daha başarılı oldukları söylenebilir. Bu durumda kurgusal-anlatısal metinlerin özetlenmesinde yeni tekniklerin denenmesinin gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

Özetleme hakkında alanyazında bulunan araştırmalarda özetlemenin nasıl olması gerektiği, özetleme yaparken dikkat edilmesi gereken unsurlar, özetlemenin önemi gibi kavramlar konusunda bilgilendirici çalışmalar karşımıza çıksa da metin türü ayırımına göre

özetlemenin nasıl farklılaştığını belirten ve buna yönelik teknikler öneren çalışmalara çok sık rastlanmamaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu araştırmada yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin özetleme için kullanılıp kullanılamayacağı denenmiştir. Anlatı metnini çözümlemek için kuramsal çerçevede detaylı olarak anlatılan yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Çözümleme sürecinde anlatı metni iç öykü ve dış öykü olmak üzere iki bölümde incelenmiştir. Bu iki bölüm kesitleme ölçütlerine göre kesitlere ayrılmış, ve önce söylemsel yapı incelemesi, sonrasında anlatısal göstergesel yapıların incelemesi ve son olarak derin yapı incelemesi sunulmuştur. Metin çözümlendikten sonra metni yeniden oluşturmak üzere, çözümlemede tespit edilen tüm bilgiler kullanılmıştır. Çözümleme aşamasında ortaya çıkan kişi, uzam ve zaman bilgileri özet metnin içine yerleştirilmiştir. Kesitlerdeki olay örgüsü kişilerin durum ve dönüşümleri dikkate alınarak ortaya konmuştur. Derin yapı incelemesinde tespit edilen karşıtlıklar özet metne eklenmiştir. Bu çalışmada yazınsal göstergebilim okuması anlatı metnini özetlemek amacıyla bir yeniden yazma yöntemi olarak denenmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Bu araştırma nitel bir araştırma olup yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemi açıklandıktan sonra bu yöntem ile Kürk Mantolu Madonna anlatısı çözümlenmiştir. Veriler yazınsal göstergebilim çözümleme araçlarıyla çözümlendikten sonra elde edilen bulgu ile bir özet metin oluşturulması denenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni okuma becerisini geliştirmeye yönelik kullanılabilecek özgün metinlerdir. Örneklem ise Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna adlı anlatısıdır.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Yabancı dil olarak Türkçe eğitiminde okuma becerisine yönelik kullanılabilecek özgün materyaller öğrencinin dil gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bu materyallerin seçimi ve kullanımı için titiz bir çalışma gerekmektedir. Çünkü her özgün metin her seviye ve her durum için uygun olmayabilir. Ders içi eğitim materyallerinde kültür aktarımının ne kadar önemli olduğu alanda yapılan çalışmalarda ve araştırmalarda açıkça görülebilir. Bir dilde yazılan romanlar, hikayeler ve tiyatrolar gibi anlatılar da kültür aktarımı için kullanılabilecek ders içi materyaller olabilir. Ne var ki dil eğitiminin sınırlı saatleri çerçevesinde bir romanı okuyup anlamak, hakkında konuşmak çok olanaklı değildir. Ayrıca öğrencilerin ders dışında

da okuyabilecekleri okuma metinlerine ihtiyacı olabilir. Bu bağlamda dil öğrencisinin bir özgün romanı okuyup kendi kendine anlaması oldukça zorlayıcı ve motivasyon düşürücü bir etkinlik olabilir. Romanları özetleyip dil öğrencisi için daha anlaşılır hale getirmek mümkündür.

Yazınsal göstergebilim anlatı metnlerinin nasıl oluştuğunu göstermek için bize bir çözümleme yöntemi sunar. Bu çözümleme yöntemi anlatının temel ve derin anlamlarını açıkça ortaya koyar.

Bu çalışmada yabancı dil eğitiminde okuma becerisini geliştirmek için kullanılmak üzere, seviyeye uygun olarak uyarlanabilecek bir anlatı metni seçilmiştir. Bu araştırmada Kürk Mantolu Madonna metni hem Türk edebiyatının seçkin örneklerinden biri olması açısından hem de bilinirliği yüksek olması nedeniyle seçilip uyarlanmak üzere özetlenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna anlatısı yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemiyle analiz edilmiştir.

Yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemiyle çözümlenen ve elde edilen veriler kullanılarak söz konusu anlatı metni özetlenip tekrardan yazılmış ve oluşturulmuştur.

Özgün metnin çözümleme aşamasında söylemsel yapılar, anlatısal - göstergesel yapılar ve derin yapılar incelenmiş ve bu incelemeler sayesinde ortaya çıkan bilgiler doğrultusunda özet metin oluşturulmuştur.

Özet metin oluşturulurken söylemsel yapı incelemesinde yer alan anlatının kişileri ve onların izleksel yerdeşlikleri özet metne entegre edilmiştir. Kişilerin birbirleriyle olan ilişkileri, kişilerin duygu durumları, özellikleri de özet metinde yer almaktadır. Ayrıca uzam ve zaman bilgileri de bu aşamadaki çözümlemede ortaya çıkarılıp özet metinde yer verilmiştir. İç öykü ve dış öykünün uzam ve zaman bilgileri birbirinden farklıdır. Bu durum hem özgün metinde hem de özet metinde tarihler yazılarak gösterilmiştir.

Çözümleme sırasında kesitlere ayrılan metin özetlenirken de kesit sıralarına dikkat edilmiştir. Her kesit için hazırlanan eyleyenler şemasında gördüğümüz her eyleyenin rolü tespit edilip bu bilgiler özet metindeki tümcelerde kullanılmıştır. Eyleyenler şemasındaki her bir eyleyenin rolü, birbirleriyle olan ilişkileri, öznenin nesnesine ulaşma durumu ve kesitlerin sonunda öznenin ulaştığı noktalar da özet metinde tümceleştirilerek ortaya konmuştur.

Kipsel yapıların çözümlemesi ile ulaşılan bilgiler, öznenin edindiği veya edinemediği kiplikler de özet metnin gerekli bölümlerine yerleştirilmiştir. Anlatı izlencesinde gördüğümüz tüm aşamalardan, metnin baştan sona çeşitli kesitlerinde öznenin durum ve değişimlerini göstermek için faydalanılmıştır.

Derin yapı incelemesinde ortaya çıkan karşıtlıklar anlatıda yer alan kişilerin durum ve duygu değişimlerini göstermek amacıyla kullanılmıştır. Özet metin oluşturulurken çözümlemenin tüm aşamalarından faydalanılmış ve özet metin, özgün anlatı metninin hiçbir parçası dışarıda kalmayacak şekilde tasarlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde Kürk Mantolu Madonna metni yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemiyle çözümlenmiştir. Söz konusu anlatı metni “dış öykü ve iç öykü” olmak üzere iki parçada çözümlenmiştir.

Ayrıca bu bölümde Kürk Mantolu Madonna anlatısı özetlenirken yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin aşamaları yer almaktadır. Özet metin oluşturulurken metin çözümlemesinin “söylemsel yapılar, anlatısal - göstergesel yapılar ve derin yapılar”da ortaya çıkan bilgiler kullanılmıştır. Bu bilgilerin nasıl kullanıldığı numaralandırılarak açıklanmıştır.

4.1. Kürk Mantolu Madonna Anlatısının Yazınsal Göstergebilim Çözümlemesi (1)

Kürk Mantolu Madonna anlatısı bir iç, bir dış öykü olmak üzere iç içe geçmiş iki öyküden oluşur. Dış öyküde anlatıcı yeni iş yerinde tanıştığı iş arkadaşının hayatını okuyucuya sunar. Anlatıcı, uzun bir süre işsiz kaldıktan sonra Ankara’da bir tanıdığı yardımıyla bir dairede iş bulur. Aynı odada çalıştığı arkadaşı, sessiz, sakın, kendi halinde bir adamdır. Aralarında pek yakın bir ilişki olmasa da oda arkadaşının hastalığı sebebiyle ara sıra evini ziyaret eder. Dairedeki günler ve bu ev ziyaretleri ile anlatıcı kendini iş arkadaşı olan Raif Efendi’ye yakın hissetmeye başlar. Son ziyaretinde Raif Efendi’nin hastalığı ciddi boyuttadır. Hasta yatağında yatarken anlatıcıya bir defter verip onu sobaya atmasını ister. Fakat anlatıcı defterin bir gece dahi olsa kendisinde kalmasını rica edip ertesi gün getireceğine söz verir. Raif Efendi kabul eder. Anlatıcı, evine gidip Raif Efendi’nin günlük olarak yazdığı defterini okumaya başlar. Tüm gece defteri okur ve “iç öykü” olarak okura sunar. “İç öykü” nün sonunda anlatıcı defteri Raif Efendi’ye geri vermek üzere evine gider fakat Raif Efendi’nin vefat ettiğini öğrenir.

Bu incelemede dış öykünün yazınsal göstergebilim çözümlemesi sunulacaktır.

Söylemsel Yapılar

Dış öykünün kişileri, uzam ve zaman bilgileri şöyledir.

Kişiler: Anlatıcı, Raif Efendi, Raif Efendi’nin karısı, kızları, Hamdi Bey.

Uzam: Ankara

Zaman: Haziran 1933

Dış öyküdeki kişilerin fiziksel özelliklerinin, davranışlarının ve karakterlerinin incelendiği izleksel yerdeşlik incelemesini bir tabloda gösterebiliriz.

Kişi	İzleksel Rol
Anlatıcı	İçine kapanık, çaresiz, hayattan büyük beklentileri olmayan aynı zamanda meraklı, yardımsever, iş arkadaşını tanımak ve dost olmak isteyen bir adam.
Raif Efendi	Aşka ve yaşama olan inancını yitirmiş, kendisini önemsemeyen, yorgun, mutsuz bir adam.
Raif Efendi'nin karısı	Eşinden ve hayattan çok beklentisi olmayan, sadece yaşam savaşı içinde günlerini tekdüze geçiren bir kadın.
Raif Efendi'nin kızı	Ev işlerine ve annesine yardım eden, pasif ve aileden beklentisi olmayan bir kız.
Hamdi Bey	İş hayatındaki statüsünü kullanarak kendinden aşağıda bulunan çalışanlarını hor gören ve bunu sözlü olarak ifade eden bir iş adamı. Aynı zamanda bu statüsünü kullanarak tanıdıklarının iş bulması konusunda yardımcı olan biri.

Tablo 3: İzleksel Yerdeşlik (Dış Öykü)

Dış Öykünün Kesitlere Ayrılması

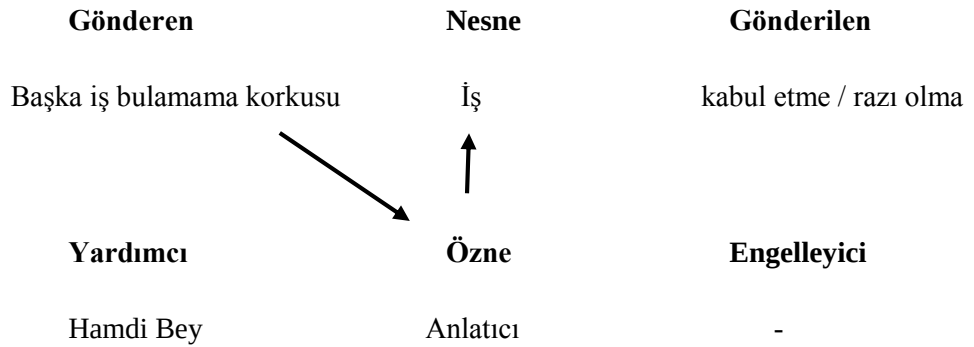
Dış öykünün çözümlemesi için öykü dört kesite ayrılmıştır. Kesitlere ayırmak için öznenin durum ve dönüşümlerine dikkat ederek incelemeyi gerçekleştirebiliriz. Anlatıcının iş bulup işsizlik durumunun değiştiği bölüm ilk kesittir. Raif Efendi'yle tanıştığı ve onu merak etmeye başladığı kesit ikinci kesittir. Ardından Raif Efendi'nin dönüşümü yani hastalığı başlar, bu kesit üçüncü kesitin başlangıcıdır. İlk üç kesit iç öyküden önceki kesitlerdir. Son

kesit ise anlatının en son bölümünde, iç öykü bittikten sonra olan, anlatıcının defterini teslim etmek üzere Raif Efendi'nin evine gittiği kesittir. Burada anlatıcının duygu dönüşümünden söz etmek mümkündür. Kesitleri şöyle özetleyebiliriz.

1. Kesit: Anlatıcının Hamdi Bey'le karşılaşp iş bulması
2. Kesit: Anlatıcının iş arkadaşı Raif Efendi'yle tanışıp arkadaş olduğu bölüm
3. Kesit: Raif Efendi'nin hastalandığı ve defterini istediği bölüm
4. Kesit: Anlatıcının defteri okumayı bitirdiği bölüm

1. Kesit: Anlatıcının Hamdi Bey'le karşılaşp iş bulması

Anlatıcı, çalıştığı iş yerinden çıkarıldığından beri yeni bir iş bulmakta zorlanır. Bir gün yolda yürürken eski bir arkadaşıyla karşılaşır. Arkadaşı onu arabasına ve sonra da evine davet eder. Arkadaşı Hamdi Bey bir müdür yardımcısıdır ve sözü geçen, varlıklı bir adamdır. Ona bir iş ayarlayabileceğini söyleyerek ertesi gün iş yerine davet eder. Anlatıcı istemeden de olsa Hamdi Bey'i ziyaret eder ve Hamdi Bey onun için uygun bir pozisyon bulur. İçinde yaşadığı gururu kırılmışlık duygusu ve aynı zamanda başka bir iş bulamama korkusu, çaresizliği ile bu işi kabul eder.

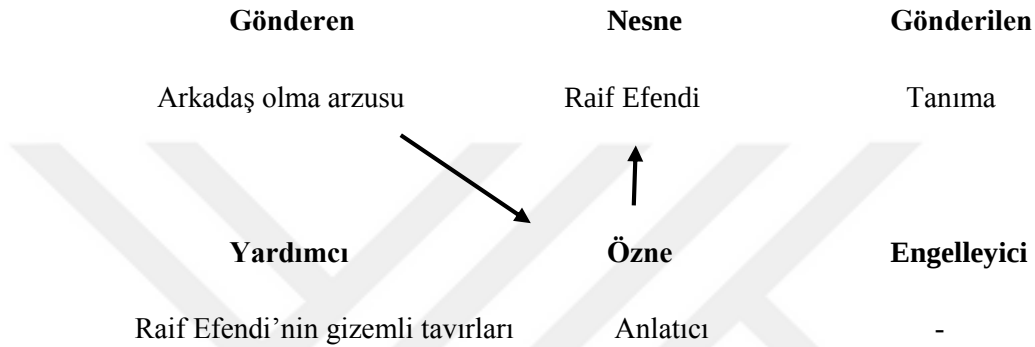

(Ö) Anlatıcı bir süre işsiz kaldığı için ve başka bir iş bulamama korkusu ile Hamdi Bey'in teklif ettiği işi, maaşı çok iyi olmamasına rağmen kabul eder. Bu sayede anlatıcı yeni işine başlar, iş yerinin hademesi ona çalışacağı odayı gösterir. Odaya girdiğinde Raif Efendi'yi görür ve tanışır. Artık onlar aynı odada çalışan iş arkadaşlarıdır. Bu kesitin başlangıç aşamasında özne nesnesinden ayrı durumdadır çünkü işsizdir fakat kesitin sonunda bir bağlaşım ilişkisinden söz edilmektedir. Özne iş bulmuştur.

$$\text{Ö} \vee \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \wedge \text{N}$$

2. Kesit: Anlatıcının iş arkadaşı Raif Efendi'yle tanışıp arkadaş olduğu bölüm

Anlatıcı işe başlayıp odasında Raif Efendi'yle tanıştığı andan itibaren kafasında onun hakkında düşünceler oluşmaya başlar. Ona göre Raif Efendi çekingen, içine kapanık ve çevresinde pek söz hakkı olmayan biridir. Aynı zamanda kendi içinde bir sır saklayan, arada sırada sergilediği gizemli tavırlar sebebiyle anlatıcıda bir ilgi uyandıran yapısı vardır. Anlatıcı Raif Efendi'yi yakından tanımak, bu zamanki yaşına kadar neler yaşadığını anlamak ister.

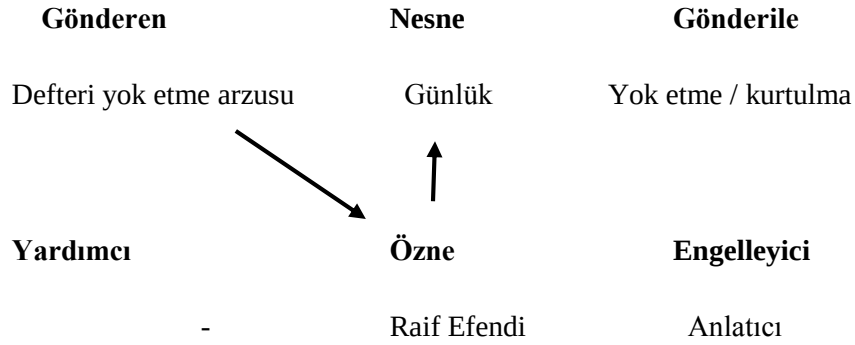

Anlatıcı, Raif Efendi'yle arkadaş olma isteği ile onu tanımak ve aslında, özünde nasıl bir insan olduğun keşfetmek ister. İş yerinde sergilediği sessiz ve gizemli tavırlar anlatıcının Raif Efendi'yi tanıma isteğini güçlendirir. Raif Efendi bazen hastalandığı zaman oda arkadaşı çevirileri yapması için evrakları Raif Efendi'nin evine götürür. Bu da arkadaşlık ilişkilerinin günden güne oluşmasına yardım eder. Kesitin başında anlatıcı ve Raif Efendi yakın arkadaş değildir, kesitin sonunda da tam olarak arkadaş olduklarını söyleyemeyiz. Bu durumda özne nesne ilişkisini şu şekilde gösterebiliriz.

$$\text{Ö V N} \Rightarrow \text{Ö V N}$$

3. Kesit: Raif Efendi'nin hastalandığı ve defterini istediği bölüm

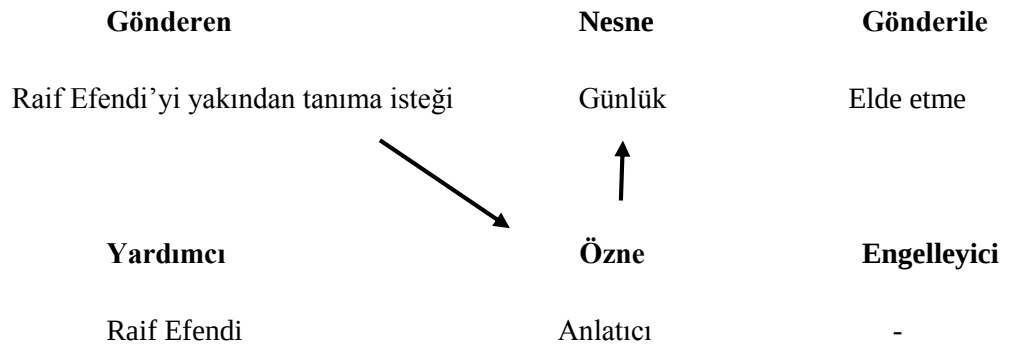
Raif Efendi sık sık hastalanır ve evde istirahat eder. Bir defa hastalığı uzun sürer, daha ağır geçer. Evde uzun süre dinlenmek zorunda kalır. Anlatıcı iş arkadaşı olması sebebiyle dairede gerekli bazı işleri Raif Efendi'nin evine getirir, götürür. Son ziyaretinde Raif Efendi anlatıcıdan dairedeki odada bulunan masasının çekmecesindeki defteri getirmesini ister. Raif Efendi'nin özne (Ö) olduğu eyleyenler şemasını şu şekilde gösterebiliriz.

Raif Efendi hastalığının ciddiyetini anlayıp öleceğini düşündüğü için son yıllarda başından geçen olayları yazdığı defterden kurtulmak ister. Anlatıcıdan defteri getirmesini ister ve onu sobaya atıp yakmak ister. Bu kesitin başında defter Raif Efendi'ye ulaşır ama daha sonra onu anlatıcıya vererek defteri kaybetmiş olur.

$$\text{Ö} \wedge \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \vee \text{N}$$

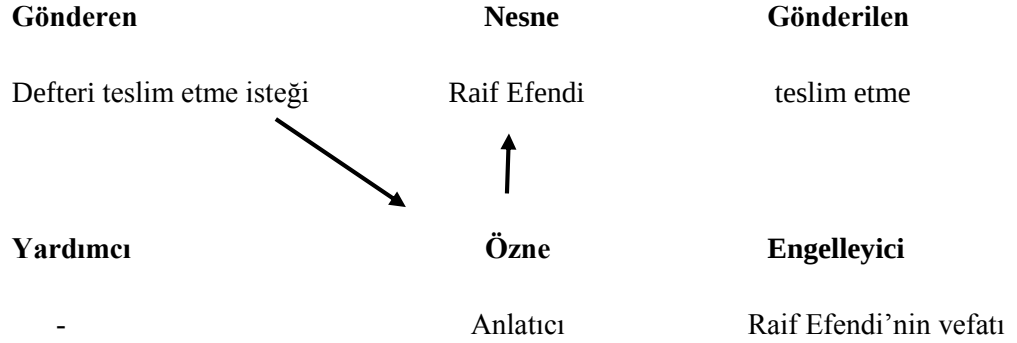
Aynı zamanda anlatıcı, Raif Efendi'ye karşı hissettiği merak, acıma, onu anlama isteği ağır bastığı için Raif Efendi'den defteri bir gün bile olsa atmamasını, kendisinde kalmasını rica eder. Raif Efendi artık yaşamaktan umudunu kestiği için bu ricayı kabul eder ve defteri okuması için anlatıcıya verir. Anlatıcı defteri alıp kaldığı pansiyona gider ve günlüğü okumaya başlar. Böylece “iç öykü” başlar. Anlatıcının özne (Ö) olduğu bu eyleyenler şemasını şu şekilde gösterebiliriz.

$$\text{Ö} \vee \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \wedge \text{N}$$

4. Kesit: Anlatıcının defteri okumayı bitirdiği bölüm

“İç öykü”nün bitiminde anlatıcı Raif Efendi'nin gençlik hikayesini öğrenir ve onun hissettiği duyguları hissederek ona üzülür. Ertesi gün defteri teslim etmeye gittiğinde Raif Efendi'nin evinin kapısının önünde kalabalık olduğunu görür ve onun vefat ettiğini anlar. Anlatıcı Raif Efendi'yi artık kendisine daha yakın bir arkadaş gibi hisseder.

Kürk Mantolu Madonna Anlatısının Yazınsal Göstergebilim Çözümlemesi (2)

Kürk Mantolu Madonna anlatısı bir iç, bir dış öykü olmak üzere iç içe geçmiş iki öyküden oluşur. Dış öyküde anlatıcı yeni iş yerinde tanıştığı iş arkadaşının hayatını okuyucuya sunar. Anlatıcı, uzun bir süre işsiz kaldıktan sonra Ankara'da bir tanıdığı yardımıyla bir dairede iş bulur. Aynı odada çalıştığı arkadaşı, sessiz, sakın, kendi halinde bir adamdır. Aralarında pek yakın bir ilişki olmasa da oda arkadaşının hastalığı sebebiyle ara sıra evini ziyaret eder. Dairedeki günler ve bu ev ziyaretleri ile anlatıcı kendini iş arkadaşı olan Raif Efendi'ye yakın hissetmeye başlar. Son ziyaretinde Raif Efendi'nin hastalığı ciddi boyuttadır. Hasta yatağında yatarken anlatıcıya bir defter verip onu sobaya atmasını ister. Fakat anlatıcı defterin bir gece dahi olsa kendisinde kalmasını rica eder. Raif Efendi kabul eder. Anlatıcı, evine gidip Raif Efendi'nin günlük olarak yazdığı defterini okumaya başlar.

İç öykü Raif Efendi'nin yaklaşık on yıl önce başından geçen olayları anlattığı defterdeki öyküdür. Raif Efendi bu defteri bir akşam eski bir arkadaşıyla karşılaştıktan sonra yazmaya karar verir. Eski arkadaş yaklaşık on - on beş yıl kadar önce Berlin'de tanıştığı bir arkadaşındır. Raif Efendi arkadaşını görünce ve ondan şaşırtıcı bir bilgi alınca Berlin'deyken yaşadığı olayları hatırlar ve kimseye dökemediği içini bir deftere yazarak boşaltmaya karar verir. Yazmak onun yaşadığı acıları belki azaltır umuduyla hikayesini anlatmaya başlar.

Bu incelemede Raif Efendi'nin kendi hikayesini yazdığı defterdeki anlatı, yani iç öykü çözümlenecektir.

Söylemsel Yapılar

Betisel düzey incelemede anlatının kişi, uzam ve zaman kavramları incelenir. Kürk Mantolu Madonna anlatısındaki iç öykünün kişileri, uzam ve zaman bilgileri şöyledir.

Kişiler: Raif Efendi, Raif Efendi'nin babası, annesi, ablaları ve eniştelere, Maria, Pansiyondaki Hollandalı Frau Tiedemann, Maria'nın annesi.

Uzam: Havran, Almanya

Zaman: Defterin yazılmaya başlandığı zaman: Haziran 1933

Defterdeki olayların, anıların yaşandığı zaman: Yaklaşık 10 yıl önce (1923)

Anlatıdaki kişilerin fiziksel özelliklerinin, davranışlarının ve karakterlerinin incelendiği izleksel yerdeşlik incelemesini bir tabloda gösterebiliriz.

Kişi	İzleksel Rol
Raif Efendi	Gerçek dünyadan çok kafasının içinde, hayalleriyle yaşayan, kendini her olayda değersiz ve önemsiz hisseden, kendisini boş vermiş, hayattan kopmuş bir adam. Berlin'de yaşadığı dönemde hayatının en mutlu günlerini geçirdiği için umutla hayata sarılan fakat bu günlerin bitmesi ve ülkesine geri dönmesi sebebiyle tekrar boşluğa düşen bir adam.
Raif Efendi'nin babası	Oğlunun sabunculuk mesleğini devam ettirmesini isteyen ve bu sebeple onu Avrupa'ya gönderen bir adam
Raif Efendi'nin annesi	Ailesi ve çocukları üzerinde söz söyleme, karar verme yetisi olmayan, eşinin ve damatlarının kontrolünde bir kadın.
Raif Efendi'nin ablaları	Eşlerinin sözünden çıkmayan, eşlerinin kontrolünde yaşayan kadınlar
Raif Efendi'nin eniştelere	Kayınpederinin malına, parasına el koymuş, Raif Efendi ve onun fikirleriyle alay eden adamlar
Maria	Genç yaşta olmasına rağmen aşka inanmayan, aşkı kendi içinde tanımlayamayan, annesiyle birlikte yaşayan ve bir kulüpte şarkı söyleyen bir kadın

Hollandalı Frau Tiedemann	Raif Efendi'nin Berlin'deki pansiyondan arkadaşı. Berlin'deyken Raif Efendi'yle kısa bir süre arkadaşlık etmiş daha sonra evlenip Prag'a yerleşmiş bir kadın.
Maria'nın annesi	Akrabaları Prag'da olduğu için sık sık oraya giden, Maria'nın bir Türkle ilişkisi olduğunu bilen fakat Raif Efendi'yle tanışma fırsatı hiç olmayan bir kadın.

Tablo 4: İzleksel Yerdeşlik (İç Öykü)

Anlatının Kesitlere Ayrılması

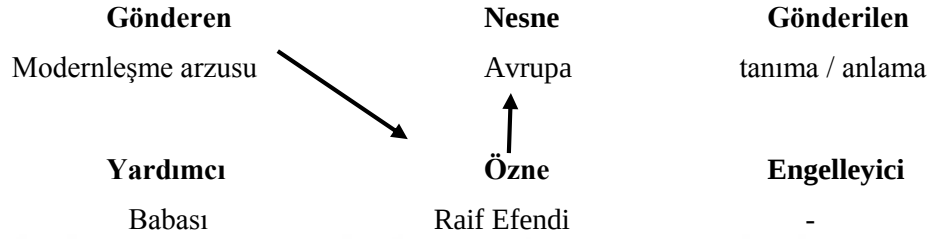
Kürk Mantolu Madonna anlatısı iç içe geçmiş iki öyküden oluşmaktadır. İç öyküyü öznenin geçirdiği durum ve dönüşümlere göre kesitlere ayırmak anlatıyı daha detaylı ve rahat çözümlemek için faydalı olacaktır. Öznenin durum ve dönüşümlerine göre anlatıyı 8 kesite ayırabiliriz.

1. Kesit: Raif Efendi'nin Berlin'e gidip orada meslek ve dil öğrendiği ve Berlin'deki günleri
2. Kesit: Raif Efendi'nin bir sergide Maria Puder'in tablosunu gördüğü ve ona ulaşmaya çalıştığı bölüm
3. Kesit: Raif'in Maria'yla tanıştığı ve onunla yavaş yavaş arkadaş olduğu, birlikte vakit geçirdiği günler
4. Kesit: Yılbaşı günü Maria'nın evinden Raif'i kovduğu bölüm
5. Kesit: Maria'nın hastalanması, hastane ve ev günleri
6. Kesit: Raif Efendi'nin babasının öldüğünü öğrenmesi ve Türkiye'ye dönüşü
7. Kesit: Raif Efendi'nin bir süre Maria'yla mektuplaşması ve sonrasında mektupların kesilmesi
8. Kesit: (Raif Efendi'nin defteri yazdığı güne dönüş) Raif Efendi'nin eski arkadaşı Frau Tiedemann ile karşılaşması ve gerçekleri öğrenmesi.

1. Kesit: Raif Efendi'nin Berlin'e gidip orada meslek ve dil öğrendiği ve Berlin'deki günleri

Metnin birinci kesitinde Raif Efendi (Ö), babasının isteği ve maddi desteği ile Avrupa'ya gönderilir. Babasının amacı oğlunun sabunculuk mesleğini tüm detaylarıyla öğrenip ülkesine dönüp işlerinin başına geçmesidir. Almanya'da, Berlin'de bir pansiyonda kalan ve hem dil

hem meslek öğrenerek günlerini geçiren Raif Efendi aynı zamanda Avrupa'yı anlamayı, düşündüğü Avrupa kimliğini keşfetmeyi ister. Raif Efendi'nin asıl amacı şimdiye kadar kitaplarda rastladığı insanları Avrupa'da bulmaktır.

Eyleyenler şemasına baktığımızda (Ö) Raif Efendi'nin bugüne kadar sadece okuduğu romanlarda karşılaştığı Avrupa'yı ve Avrupalıları tanıyarak modernleşme iç arzusuyla yola çıkarak Avrupa kültürünü, oranın insanını ve dilini öğrenmek (N) istemesi sebebiyle babasının maddi desteği sayesinde (Y) bu yolculuğa çıktığı görülmektedir.

Raif Efendi Berlin'e yerleştikten sonra hem dil öğrenir, hem de babasının istediği kadar olmasa da sabunculuk mesleği ile ilgilenir. Günlerini kaldığı pansiyondaki insanları tanıyarak, sergilere ve müzelere giderek ve Almanca kitaplar okuyarak geçirir. Kitaplarda okuduğu hayali karakterlere ve sergilerde gördüğü sanat eserlerine hayranlığı artar.

Bu kesitin başlangıç durumunda özne nesnesinden ayrışık durumdadır. Avrupa'da yaşamaya başladıktan sonra kitaplarda okuduğu hayat gibi bir hayata kavuşacağını ümit eden özne bu kesitin sonunda hala amacına ulaşamamıştır.

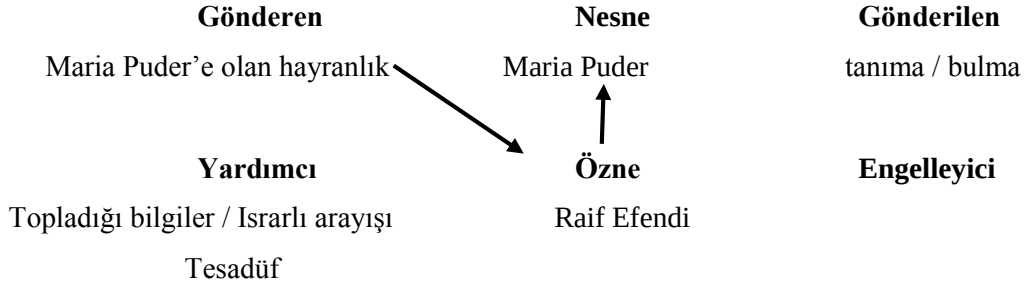
Bu durumu şöyle gösterebiliriz:

Ö V N $\Rightarrow$ Ö V N

2. Kesit: Raif Efendi'nin bir sergide Maria Puder'in tablosunu gördüğü ve ona ulaşmaya çalıştığı bölüm

Metnin ikinci kesitinde Raif Efendi Berlin'de bir sergiye rastlar ve bu sergide bir kadın portresi (Maria Puder) görür. Bu portreden çok etkilenir ve her gün sergiyi ziyaret eder. Aynı zamanda okuduğu gazete ve makalelerden bu portrenin ressamı hakkında bilgiler toplar, ona ulaşmaya çalışır.

Bu kesitte özneyi Raif Efendi olarak kabul edersek eyleyenler şeması şu şekilde olacaktır:

(Ö) Raif Efendi Maria Puder'in portresini gördükten sonra onu bulma, onunla tanışma arzusu ile günlerini geçirir. Her gün sergiyi ziyaret eder. Bu tablo ile onun hayata dair umutları canlanır. Sadece romanlarda rastladığı aşk duygusu Raif Efendi'yi hayata bağlar. Bir gün şans eseri (Y) Maria ile karşılaşır ve ertesi gün onunla karşılaştığı yere tekrar gider. Maria'yı işine giderken görür ve onu takip ederek "Atlantik" adı verilen bir yerde şarkı söylediğini anlar. O akşam Maria'yı seyrederek ve Maria, işi bittikten sonra Raif'in oturduğu masaya gelir. Böylece tanışırlar.

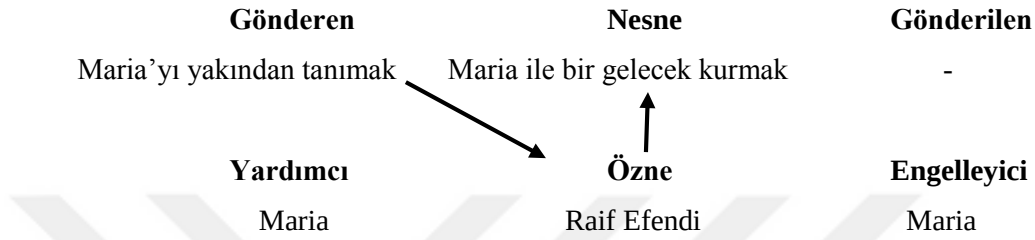
Bu kesitin başlangıç aşamasında özne nesnesinden ayrı durumdadır fakat kesitin sonunda bir bağlaşımlı ilişkisinden söz edilmektedir.

$\text{Ö} \vee \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \wedge \text{N}$

3. Kesit: Raif'in Maria'yla tanıştığı ve onunla yavaş yavaş arkadaş olduğu, birlikte vakit geçirdiği günler

Raif Efendi bir akşam pansiyondaki arkadaşı Frau Tiedemann ile Berlin sokaklarında dolaşırken tesadüfen "Kürk Mantolu Madonna'yı" görür. Henüz tanışmadıkları için onu portredeki adıyla tanımaktadır. Maria'yı görünce oldukça şaşırır ama Maria onların yanından yürüyüp geçer. Ertesi akşam tek başına onu gördüğü yere gider tekrar Maria'yı görür. Onu iş yerine kadar takip eder. (Atlantik). Maria iş yerine girdikten sonra Raif de girer ve onu içeride aramaya başlar. Bu sırada Maria'yı sahnede görür ve onun orada çalıştığını anlar. O akşam tanışırlar ve arkadaşlıkları başlar. Ertesi gün tekrar buluşurlar ve birlikte çeşitli kafeler gidip sohbet ederler. Tüm gün gezerler ve birbirlerini tanımaya çalışırlar. Bu günden sonra her gün buluşurlar ve iyi vakit geçirirler. Buluştuklarında sanat, müzik, Berlin, insanlar, ilişkiler ve aşk konusunda sohbet ederler. Raif Maria'yı tanımayı, ona beslediği yoğun duyguları tarif etmeyi ve açıklamayı isterken Maria kendi duygularına ne kadar güvensiz olduğundan ve "sevgi"nin anlamını, hissini bilmediğinden bahseder. Bu durum Raif'i kaygılandırmakla beraber Maria ile bir gelecek hayal etmekten vazgeçmez.

Bu kesitte Maria ve Raif'in hayata ve ilişkilere bakış açıları sunulmakla beraber kendi iç dünyalarındaki hisler ve düşünceler de detaylı bir şekilde tasvir edilmiştir. Maria ve Raif'in benzer hisleri ve karşıt düşünceleri, hayata dair beklentileri sunulmaktadır. Üçüncü kesitin eyleyenler şemasını şu şekilde gösterebiliriz.

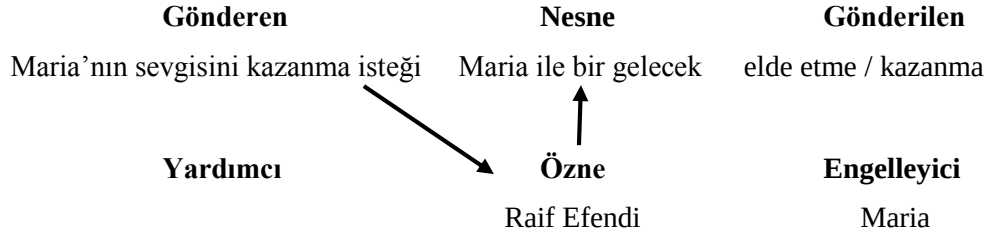
Raif Efendi, sergide ilk kez Maria Puder'in portresini gördükten sonra içinde bu kadını tanıma arzusu ortaya çıkar. Bu arzu aynı zamanda Raif'in bir yaşama amacı haline gelir. Nesnesi olan Maria ile tanıştıktan sonra onunla bir gelecek kurma hayali ve umudu doğar. Maria Raif'e karşı olan hislerini tam olarak bilmesede Raif'i iyi bir dert ortağı olarak görür, arkadaşlık ilişkileri karşılıksız değildir. Bu kesitte Maria her ne kadar yardımcı durumunda olsa da aynı zamanda engelleyici de diyebiliriz. Çünkü Maria tam olarak kendi hislerinden emin olmadığı için Raif ile olan ilişkisini ciddi bir aşk ilişkisine dönüştürmekten çekinir. Maria hem ulaşılabilir hem ulaşılmaz durumdadır.

Üçüncü kesitte özne nesne ilişkisini şu şekilde özetleyebiliriz.

Ö V N $\Rightarrow$ Ö V N

4. Kesit: Yılbaşı günü Maria'nın evinden Raif'i kovduğu bölüm

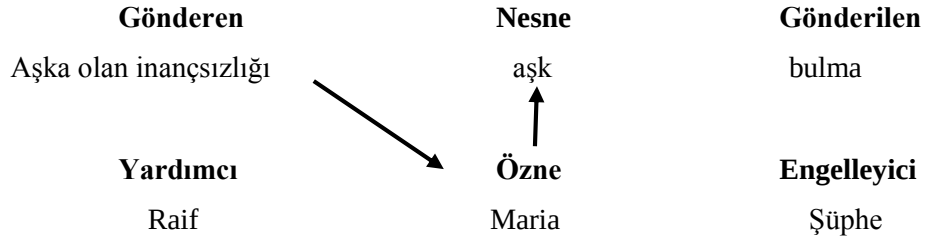
"Fakat birdenbire her şey değişiverdi ve hiç beklenmedik bir istikamet aldı." tümcesiyle başlayan 4. kesit, bir yılbaşı gününü anlatır. Yılbaşını dışarıda eğlenerek geçirmeyi teklif eden Maria, Raif'i ikna eder ve birlikte Atlantik'e giderler. Eğlenip içerler ve Maria hafif sarhoş olur. Hava almak için Atlantik'in kapısının önüne çıkar, Raif onu sonradan görür ve evine götürür. O akşam Maria'nın evinde kalır. Maria Raif'e onu sevdiğini söyler ama kendi duygularından hiçbir zaman tatmin olmaz. Bu sebeple sabah olunca Maria Raif'e bir süre onunla görüşmek istemediğini söyler. Raif'in Maria ile tanıştığından beri içini kaplayan hem mutluluk hem huzursuzluk duygusu yerini tamamen huzursuzluğa bırakır. 4. Kesitin eyleyenler şemasını şu şekilde gösterebiliriz.

4. kesitin eyleyenler şemasında (Ö) Raif Efendi, nesnesi olan Maria'ya ulaşmaya çalışır, amacı onun sevgisini kazanmak ve kendi içinde beslediği sevgi duygusunu açığa çıkararak göstermektir. Maria da Raif Efendi ile zaman geçirdiğinde ona karşı olumlu duygular beslediği için ve bu duyguları gizlemediği için Raif Efendi'ye yardımcı konumda durur. Çünkü Maria da kendi içinde sevgiyi ve aşkı tanımlamaya çalışmaktadır. Ama kesitin sonunda Raif Efendi'nin nesnesine ulaşma durumu büyük bir sıkıntıya uğrar çünkü Maria onu istemediğini söyleyerek bir engelleyici konumuna geçer. Kesitin başında özne nesnesiyle bağışık durumdayken kesitin sonunda ayrışık duruma döner.

$\text{Ö} \wedge \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \vee \text{N}$

4. kesitin eyleyenler şemasını “Maria”nın gözünden de oluşturabiliriz. (Ö) Özne, Maria olduğu zaman eyleyenler şeması aşağıdaki gibi gösterilebilir.

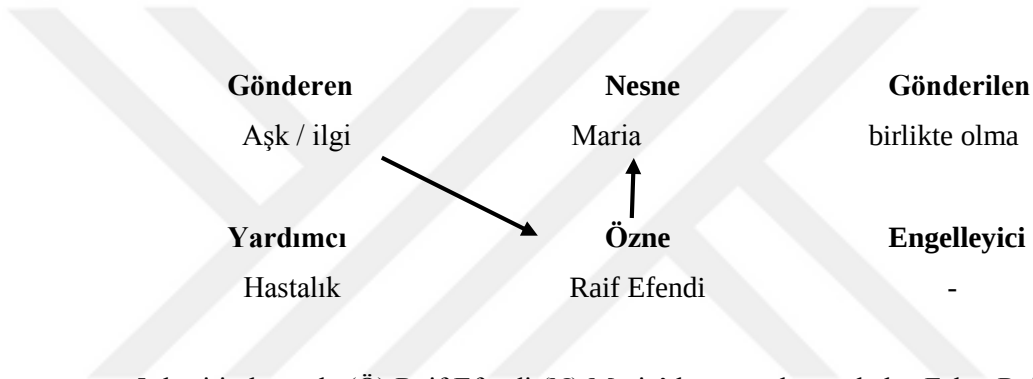

(Ö) Maria, aşka olan inançsızlığı ve içinde yaşadığı şüphe duyguları yüzünden Raif'e olan hislerini hem kendisine hem de Raif'e itiraf edemez. Maria, aşk hissini içinde bulma arzusu ile Raif'e yaklaşır fakat aradığı hislerin ne olduğu hakkında hep şüphesi vardır. Bu da (Ö) Maria'nın nesnesi olan aşka ulaşabilmesini imkansız kılar, dolayısıyla aradığı hislerin Raif ile yaşadığı ilişkide olmadığı sonucuna ulaşır. Bu durumda özne nesnesine ulaşamaz, sebebi ise kendi iç göndereni olan inançsızlıktır.

5. Kesit: Maria'nın hastalanması, hastane ve ev günleri

Maria Raif'i bir süre görmek istemediğini söyledikten sonra Raif Maria'nın evinden çıkar ve ne yapacağını bilmeden sokaklarda saatlerce yürür. İki gün boyunca Raif kendini

kaybetmişçesine yaşamaya devam eder, sonunda içinde biriktirdiği cümleleri Maria'ya söylemek istediğine karar verir. Atlatik'e gider ama Maria'yı bulamaz, evine gidip kapısında bekler ama Maria hiç görünmez. Beşinci gün komşusundan, Maria'nın hastaneye kaldırıldığını öğrenir. Hemen o gece hastaneye koşar ama içeri alınmaz. Tüm gece hastanenin bahçesinde bekler. Raif Efendi belki de kendisine bile itiraf edemediği aşk duygusunu, Maria'yı ne kadar çok sevdiğini o gece anlar. Onu kaybetme korkusu içini kaplar. Ertesi gün onu, hastane odasında ziyaret eder. Maria hastanede yirmi beş gün geçirir ve sonra evine gelir. Raif onu bir gün bile yalnız bırakmaz. Birlikte geçirdikleri iyileşme günlerinde Maria da Raif'e olan hislerinden emin olduğunu, onu sevdiğini söyler. Maria iyileşene kadar geçirdikleri günler hem Maria için hem Raif için mutlu sayılabilecek günlerdir.

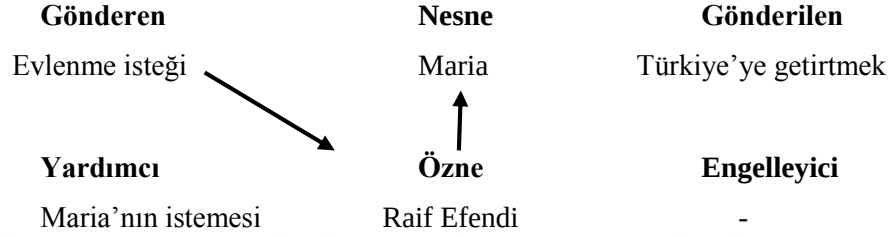
5. kesitin başında (Ö) Raif Efendi (N) Maria'dan ayrı durumdadır. Fakat Raif Efendi Maria'dan vazgeçemeyeceğini anlar ve içindeki aşk ve ilgi arzusu onu tekrardan bulmaya ve sevgisini kazanmaya sevk eder. En azından aklında ona karşı kurduğu cümleleri, fikirlerini yüzüne karşı söylemek ister. Bu amaçla Maria'yı önce Atlantik'te sonra da evinde arar. Sonunda Maria'nın komşusu sayesinde onun hastanede olduğunu öğrenir ve ona ulaşır. Maria iyileşene kadar onu yalnız bırakmaz. Maria'nın hastalığı onların tekrardan görüşmesine ve yakınlaşmalarına yardımcı olmuştur. Bu süreçte de Maria ve Raif arasındaki aşk duygusu güçlenir. Kesitin sonunda özne nesnesine ulaşır.

$\text{Ö} \vee \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \wedge \text{N}$

6. Kesit: Raif Efendi'nin babasının öldüğünü öğrenmesi ve Türkiye'ye dönüşü

Raif Efendi uzun süre Maria'nın evinde kalır ve bir gün pansiyona uğradığında Türkiye'den bir telgraf geldiğini öğrenir. Telgrafta babasının öldüğü bilgisi yazılıdır. Acilen Türkiye'ye dönmesi gerekir. Maria ile konuşur ve Maria da annesinin yanına, Prag'a gidebileceğini söyler. Maria Prag trenine binerken Raif onu çağırırsa yanına gelebileceğini söyler. Raif Efendi hem burukluk hem de mutluluk içinde Maria'yı yolcu eder. Ardından Raif Türkiye'ye döner. Memleketine dönüşte hiçbir şey bıraktığı gibi değildir. Babası hayatını

kaybetmiş, annesi ablasının yanına taşınmış ve babadan kalan işler, sabunhane ve paralar enişterinin eline geçmiştir. Memleketinde Raif Efendi'nin tek isteği, işleri yoluna koyup Maria'yı çağırmasıdır.

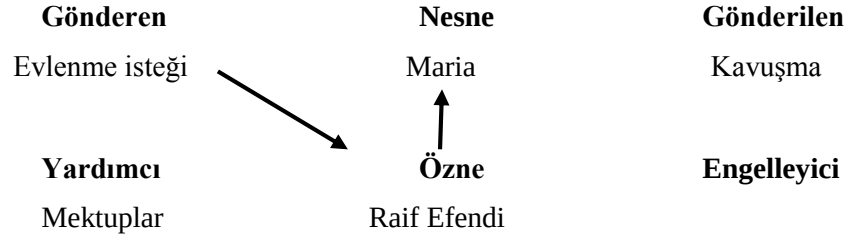
Bu kesitin başında Maria ve Raif Efendi Maria'nın iyileşme sürecinde birlikte vakit geçiriyorlardı, ta ki Raif Efendi, babasının öldüğünü öğrenene dek. Maria Prag'a, Raif Efendi Türkiye'ye gidince yolları ayrıldı. (Ö) Raif Efendi'nin (N) Maria'yı Türkiye'ye getirterek onunla mutlu bir gelecek kurma ve evlenme isteği diğer kesitlerde olduğu gibi devam etmektedir. Maria, Raif'e açıkça eğer onu çağırırsa Türkiye'ye gelebileceğini söyleyerek öznenin nesnesine ulaşması sağlamıştır. Özne ve nesne arasındaki ilişkiyi şu şekilde gösterebiliriz.

$$\text{Ö} \wedge \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \vee \text{N}$$

7. Kesit: Raif Efendi'nin bir süre Maria'yla mektuplaşması ve sonrasında mektupların kesilmesi

Raif Efendi ve Maria aylarca mektuplaşırlar. Maria bir mektubunda Raif'e verilecek çok güzel bir haberi olduğunu ama bunu Türkiye'ye gelince söyleyeceğini yazar. Bu sırada Raif Maria ile yaşayacağı evi hazırlamaya çabalar ve Türkiye'deki işlerini düzenler. Maria geldikten sonra her şeyin çok güzel olacağı umudu Raif'i ayakta tutar. İlkbahar ve yaz boyu mektuplaşırlar ama sonbaharda Maria'dan gelen mektuplar kesilir. Ardından Raif'in Maria'ya gönderdiği mektuplar "postaneden alınmadığı için gönderene iade" kaydıyla geri gelir. Raif Efendi'nin Maria umudu tamamen biter. Artık Raif eski, umutsuz, hayata dair amacı olmayan, kederli Raif haline geri döner. İnsanlara karşı güven duygusunu yitirir ve böyle amaçsız bir insan olarak yaşamına devam eder.

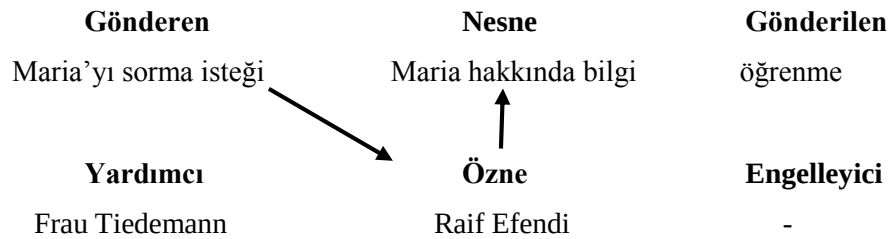
$$\text{Ö} \vee \text{N} \Rightarrow \text{Ö} \vee \text{N}$$

(Ö) Raif'in Maria ile evlenme isteği, birlikte bir hayat kurma isteği güçlenerek devam eder. Maria da Türkiye'ye gelmek istediğini söylediği için Raif'in Maria'ya kavuşma arzusu giderek artar. Aralarındaki iletişimin yardımcısı mektuplar iki mevsim devam eder. Kesitin sonunda ise sonu gelen mektuplar yüzünden iletişim kopar. Özne ve nesne kavuşamaz.

8. Kesit: (Raif Efendi'nin defteri yazdığı güne dönüş) Raif Efendi'nin eski arkadaşı Frau Tiedemann ile karşılaşması ve gerçekleri öğrenmesi.

Bu kesitte Maria'dan haberlerin kesilmesinden sonra geçen yaklaşık on yıl anlatılır. On yılda Raif insanlara güvensiz bir şekilde yaptığı işle, çevresiyle, hayatla bir bağı olmadan, amaçsızca, bir makine gibi yaşamını sürdürür. Evlenir, çocukları olur fakat yine de içinde büyüttüğü boşluğu kimse dolduramaz. Ankara'da bir dairede işe başlar ve günleri tekdüze bir şekilde geçer. Bir gün yolda bir kadın seslenir, bu Berlin'deki pansiyon arkadaşı Frau Tiedemann'dır. Kadının yanında bir kız çocuğu vardır. Sohbet arasında Raif Efendi Maria'yı sorar ve onun yaklaşık on sene önce vefat ettiğini öğrenir. Yanındaki kızın da Maria'nın kızı olduğunu söyler. Maria ölmeden önce bebeğin babasını kimseye söylemediği için babası bilinmez fakat Raif Efendi onun kendi kızı olduğunu anlar.

Genel Anlatı İzlenesi

Anlatısal yapının sözdizimine ulaşarak anlam evrenini ortaya çıkarmak için oluşturulan anlatı izlenesinde "iç öykü" olan, Raif Efendi'nin Almanya'ya gidişiyle başlayan edimleri, değişimleri, dönüşümleri ve edindiği kipsel durumlar incelenmektedir.

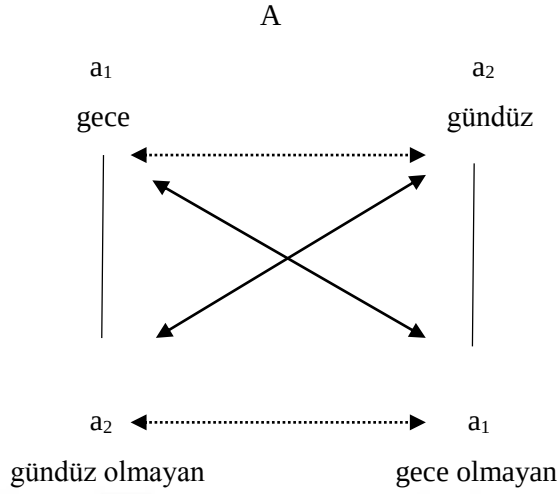
Eyletim	Edinç	Edim	Yaptırım
Raif Efendi Almanya'ya yerleşerek meslek öğrenmek ve Türkiye'ye dönünce babasının işlerini devam ettirmek zorundadır. Babası onu Almanya'ya gitmesi için /ikna eder/.	Raif Efendi hayallerini süsleyen kadın ile tanışır (Maria Puder) ve onunla yakınlık kurmak /ister/. (Ö) Raif Efendi bunu nasıl gerçekleştireceğini /bilemez/. Maria'ya ulaşmak için sabırlı davranmak /zorunda'dır. Sonunda özne nesnesini elde etmek için gerekli donanım /muktedir olur/.	Raif Efendi ve Maria, Maria'nın geçirdiği hastalıktan sonra sevgili olurlar. Özne, Raif Efendi nesnesini elde etmiştir.	Özne, Raif Efendi her ne kadar edim aşamasında nesnesini elde ettiye de daha sonra kendi elinde olmayan sebepler yüzünden tekrar kaybeder. Önce Raif Efendi'nin babasının vefatı ile Türkiye'ye dönerek nesnesinden ayrılmak zorunda kalır ve daha sonra da Maria'nın vefatı ile nesnesini tamamen kaybeder. Özne istenilen kiplikleri elde edemediği için izlence başarısızlıkla sonuçlanır.

Tablo 5: Genel Anlatı İzlenesi

Derin Yapı İncelemesi

Daha önceki bölümlerde Kürk Mantolu Madonna adlı anlatımızın söylemsel yapıları ve anlatısal-göstergesel yapıları çözümlendi. Son aşamada anlatının temel anlam ve sözdizimi yani derin yapısı çözümlenmeye, temel anlam ortaya çıkarılmaya ve yapıya açıklık kazandırılmaya çalışılacaktır. Metnin yüzeyinde görülmeyen, anlatıdaki soyut yapıların belirlenmesi için Greimas'ın göstergebilimsel dörtgeni ile metindeki karşıtlıklar ortaya çıkarılır. Metindeki karşıtlıklar zamansal ve uzamsal olarak incelenebilir. Metinde öznenin kişisel özelliklerinin zıtlık ilişkilerinden söz edebileceğimiz gibi öznenin anlatı boyunca geçirdiği dönüşümü de inceleyebiliriz.

Öznenin durum karşıtlıklarını şu şekilde gösterebiliriz;

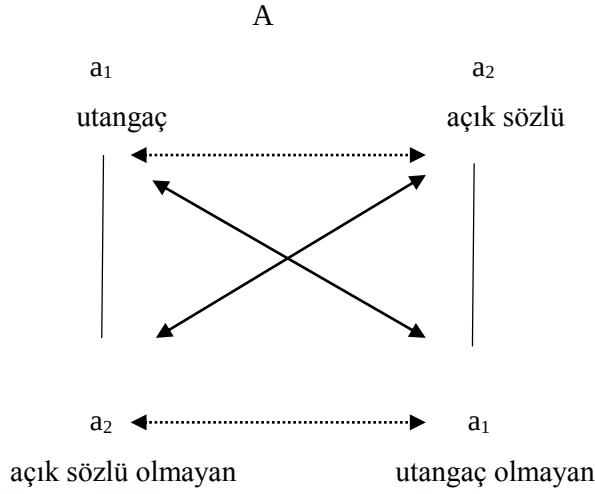
A

Raif Efendi, Maria'nın onu evden kovmasından sonra içine kapanır ve kendi kendiyile kavga etmeye başlar. İçinde Maria'ya karşı büyüttüğü hislerden vazgeçmek ve vazgeçmemek arasında savaşıır. Gündüzleri Maria'nın onu istemediğini, birlikte bir hayatları olamayacağını kabullenirken geceleri ne olursa olsun aşkıdan vazgeçmemesi gerektiğini, en azından düşüncelerini söylemek için bile olsa onunla konuşması gerektiğini düşünür. Sabırla günlerce onu düşünür ve sonunda Maria'yı kaybetmek istemediğine karar verir. Bu karşıtlık ilişkisini anlatıdaki şu bölümde görebiliriz;

“... Her gün odamda oturuyor, kitap okumaya çalışıyordum. Bir tek harfini bile fark etmeden sayfaları çeviriyor, bazen, dikkat etmeye azmederek baştan başlıyor, fakat birkaç satır sonra gene zihnimin başka yerlerde dolaştığını görüyordum. Gündüzleri hadiseleri olduğu gibi kabul ediyor, onun kararlarının kati olduğunu, aradan biraz zaman geçmesini beklemekten başka bir şey yapamayacağımı anlıyordum. Fakat geceyle beraber muhayyileme faaliyete başlıyor, hummalı bir hasta gibi bana olmayacak şeyler düşündürüyordu. Nihayet, bütün gündüzki kararlarımın aksine olarak, geç vakit evden fırlıyor, onun geçeceği yollarda ve evinin etrafında dolaşıyordum...”

Anlatıda karşımıza çıkan bir diğer karşıtlık ise içe kapanık (utangaç) ve açık sözlü olma karşıtlığıdır.

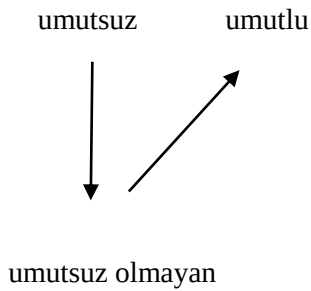
Raif Efendi öz güveni düşük, duygularını açıkça ifade etmekten çekinen bir adamken Maria düşüncelerini açıkça söyleyebilen, sıcakkanlı bir kadındır.

A

Gece-gündüz karşıtlık ilişkisi Raif Efendi ve Maria ile özdeşleştirilebilir. Raif Efendi gece gibi karanlık ve içine kapanık, duygularını açıkça belli edemeyen bir adamken Maria gündüz gibi şeffaf, daha açık sözlü, konuşmalarında cesur, fikirlerini açıkça söyleyebilen bir karakterdir.

İç öykünün başından sonuna kadar özne Raif Efendi bir dönüşüm geçirir. Raif çocukluk ve gençlik yıllarında hayata gerçek anlamda çok bağlı olmayan, çekingen ve geleceğe dair umudu olmayan bir gençtir. Fakat Maria'yla tanıştıktan sonra bu aşk onu hayata bağlar. Artık yaşama amacı olan, umutlu bir insan olur. Öznenin geçirdiği dönüşümü şu şekilde gösterebiliriz;

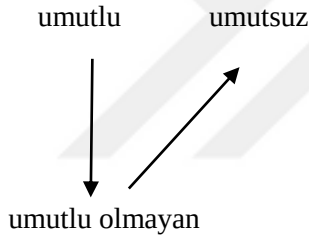
Bu dönüşüm anlatı boyunca farklı kesitlerde öznenin duygu durumu tasvirlerinde görülebildiği gibi anlatının şu bölümünde de karşımıza çıkar;

“...Çocukluğumdan beri belki ilk defa olarak, hayatımın sebepsizliğini ve boşluğunu düşünerek içim ezilmeden, “Bugün de geçti işte... Ve bütün

günlerim hep böyle geçecek, sonra ne olacak sanki!” demeden uykuya daldım.”

Anlatının 4. kesitinde Maria Raif’e karşı gerçek bir aşk hissetmediğini, kendi içinde ne aradığını bilmediği için Raif’i bir süre görmek istemediğini söyler. Raif ve Maria ayrılır. Bu ayrılık Raif’i derinden etkiler. Eski umutsuz halinden hayat dolu bir adama dönüşen Raif tekrardan kendini bir boşlukta hissetmeye başlar. Bu dönüşümü anlatının şu bölümünde görebiliriz;

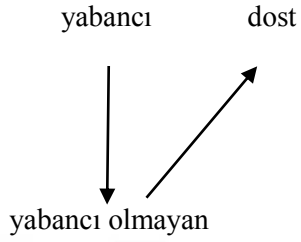
“...Yalnız içimde müthiş bir boşluk hissi vardı. Hayatımın en dolu, en manalı zannettiğim bir devresi birdenbire boşalmış, bütün manasını kaybetmişti. En tatlı emellerinin tahakkukunu gördüğü bir rüyadan acı hakikate uyanan bir insan gibi içim çekiliyordu...”

Dış öyküde anlatıcının Raif Efendi’yle olan ilişkisi dikkatimizi çekmektedir. Anlatının başında anlatıcı, daha sonra iç öyküde bahsedeceği defterin sahibi Raif Efendi’yle nasıl tanıştığından ve kendisi üzerinde nasıl bir etki yarattığından bahseder. Dış öykünün 2. kesitinde anlatıcı ve Raif Efendi tanışır, aynı iş yerinde çalışan oda arkadaşı olurlar. Uzun zaman birlikte çalışırlar fakat Raif Efendi bir kapalı kutu olduğundan samimi olamazlar. Anlatıcı Raif Efendi’yi yakından tanımak istese de Raif Efendi içe kapanık, kendi halinde, işten eve evden işe giden bir adam olduğu için arkadaş gibi olamazlar. Fakat anlatıcı Raif Efendi’nin günlük olarak tuttuğu yazıları okuduktan sonra kendisini onun en yakın arkadaşı gibi hisseder. Raif Efendi’nin günlük defterini iç öykü olarak görmekteyiz. Anlatının sonunda Raif Efendi ve anlatıcı gerçek bir sırdaş gibi konuşamazlar çünkü Raif Efendi hayatını kaybetmiştir. Anlatıcının dönüşümünü şu sözlerde görebiliriz;

“...İçimde onu kaybetmiş gibi değil, asıl şimdi bulmuş gibi bir his vardı. Dün akşam bana: “Seninle şöyle bir oturup konuşamadık!” demişti. Ben

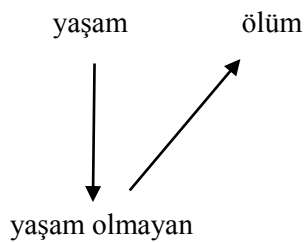
artık böyle düşünmüyordum. Dün akşam onunla uzun uzun konuşmuştum. O bu dünyadan ayrılırken, benim hayatıma, başka hiçbir insana nasip olmayacak kadar canlı bir şekilde giriyordu. Bunlardan sonra onu daima yanımda bulacaktım...”

Raif Efendi'nin yaşamdan ölüme doğru yolculuğunu şu şekilde açıklayabiliriz. Raif Efendi Maria'nın öldüğünü öğrendikten sonra kendi yaşamının da artık değersiz olduğunu düşündü ve hastalığıyla mücadele etmekten vazgeçti ve yaşama gözlerini yumdu.

“..Artık Maria Puder yaşamak için kendisine kayıtsız ve şartsız muhtaç olduğum bir insandı...”

Anlatıdaki bu cümleden de anladığımıza göre Raif'in yaşama tutunmasının tek sebebi Maria'nın varlığıydı. Ondan uzak olsa bile hayatına devam etti fakat Maria'nın öldüğünü öğrendikten sonra yaşamın bir anlamı kalmadı.

4.2. Anlatı Metninin Özetleme Aşamaları

Bu bölümde Kürk Mantolu Madonna anlatısı özetlenirken yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin aşamalarının nasıl kullanıldığı gösterilmektedir. Özet metin oluşturulurken metin çözümlemesinin “söylemsel yapılar, anlatısal - göstergesel yapılar ve derin yapılar”da ortaya çıkan bilgiler kullanılmıştır. Bu bilgilerin nasıl kullanıldığı numaralandırılarak açıklanmıştır.

Dış öykü, 1. kesit özeti

Bugüne kadar birçok insanla tanıştım ama bir tek insan bende büyük bir etki bıraktı. Aslında hiç de derinliği olmayan, gayet sıradan biri gibi görünüyordu ama hikayesi beni derinden etkiledi. Raif Efendi’yle tanışmamız tamamen tesadüf eseri oldu. Ankara’da bir bankada çalışıyordum ama sebebini bilmediğim halde işten çıkarılmıştım. Bir süre işsiz dolaştım. Hayat zordu. Bir gün yolda yürürken yanımdan bir araba geçti. Kafamı çevirdiğimde arabanın içinde eski bir arkadaşım olan Hamdi’yi gördüm. O da beni gördü, durdu, konuştuk, beni evine davet etti. Uzun süredir görüşmüyorduk. Evine gittim, sohbet ettik. İş durumlarımdan ve işsiz olduğumdan bahsettim. Hamdi bir müdür yardımcısıydı ve çevresinde sözü geçen, varlıklı bir adamdı. Uzun uzun konuştuk. Sohbetin sonunda, beni çalıştığı yere davet etti, bir iş ayarlayabileceğini söyledi. “Mutlaka uğra” diye sıkı sıkı tembih etti.

Ertesi gün istemeye istemeye Hamdi’nin yanına gittim. (1) Bir yanım gitmek istemiyordu ama hayat şartları zor olduğundan başka da çarem yoktu. (2) Daireye girdiğimde Hamdi çoktan benim için bir memurluk pozisyonu ayarlamıştı. Oturdum, konuştuk. Çalışacağım işi anlattı, odamı gösterdi. (3) Teşekkür edip yeni odama girdim. Bir oda arkadaşım vardı: Raif Efendi. Raif Efendi’yi ilk kez o an görmüştüm. Tanışmamız gayet sıradandı.

- (1) Anlatıcıyı Hamdi Bey’in yanına gönderen şey iş bulamama korkusu ve hayat şartlarıydı. Eyleyenler şemasında gönderen olarak görebiliriz.
- (2) Hamdi bey eyleyenler şemasında yardımcı durumdadır.
- (3) Eyleyenler şemasında gördüğümüz özne nesnesine kavuşmuştur.

Dış öykü, 2. kesit özeti

(1) Raif Efendi bu dairede Almanca mütercim tercümanlık işlerini yapıyordu. Sessiz, sakin, içine kapanık bir adamdı. Günlerce aynı odada karşı karşıya çalıştık ama neredeyse hiç konuşmadık. Burada uzun zamandır çalışıyordu. Kalabalık bir ailede yaşıyordu, aldığı maaşla zor geçiniyordu. Sabahları tam zamanında işe geliyor, öğle yemeğini odasında yiyor, akşam mesai bitince de hiç vakit kaybetmeden evine gidiyordu. Günler böyle geçiyordu. İşlerimi yapıyor ama aynı zamanda da oda arkadaşım Raif Efendi'yi tanımaya çalışıyordum. Ara sıra çekmecesini açıp bir şeyler karıştırdığını görüyordum. Sorduğumda Almanca kitap okuduğunu söylüyordu.

(3) Bir gün Hamdi Bey odamıza geldi ve bitmemiş bir iş yüzünden Raif Efendi'yi azarladı. Kızdı, bağırdı ve çıktı. Daha sonra, Raif Efendi bir şey demeden işini tamamladı ve teslim etmek üzere odadan çıktı. Arkasından şaşkın şaşkın bakarken masasının üstünde duran kağıda gözüm ilişti. Kalkıp baktım. Kağıda Hamdi Bey'in bir portresini çizmişti. İçindeki o burnu büyüklük, öfke, kibir, hepsi olduğu gibi kağıda yansımıştı. Raif Efendi sessiz görüldüğü gibi etrafını çok iyi gözlemleyen biriydi demek ki. (2) Bu andan itibaren Raif Efendi'yi daha yakından tanımaya, içindeki gizemi çözmeye karar verdim.

(1) Söylemsel yapıların incelendiği düzlemde izleksel rollerde kişilerimizin rollerini görebiliriz.

(2) Eyleyenler şemasında öznenin göndereni ve yardımcısı olarak görebiliriz.

(3) İzleksel rollerde de olduğu gibi Hamdi Bey'in özelliklerini burada görebiliriz.

Dış Öykü, 3. kesit özeti

Raif Efendi sık sık hastalanırdı. Bir süre evinde dinlenir, iyileşir ve sonra işine geri dönerdi. Hastalandığı zamanlarda yapılacak bir çeviri işi olduğunda ben evine götürürdüm. Son hastalığı oldukça uzun sürdü. Bir iş için evine uğradığımda onu çok çökmüş, kendini iyice bırakmış olarak gördüm. Biraz sohbet ettik. O akşam benden bir şey rica etti. Dairedeki masasının çekmecesinde bir defter olduğunu, onu kendisine getirmemi rica etti. Tabii kıramadım. Ertesi gün iş çıkışı defteri alıp Raif Efendi'nin evine gittim. Yine hasta yatağında yatıyordu. Gözlerinde hayattan vazgeçmiş gibi bakışları vardı. Sanki tekrar iyileşmek istemiyor gibiydi. Defteri sordu. Vermek üzereyken defteri yatağın yanında bulunan sobaya atmamı söyledi. Çok şaşırdım. (1) Raif Efendi'nin neden böyle hissettiğini, defterde neler

yazdığını gerçekten çok merak ettim. Ona bir gece bile olsa defterin bende kalıp kalamayacağını sordum. Ertesi gün getireceğime söz verdim. (2) Önce çekindi, vermek istemedi ama sonra fikrini değiştirdi. Belki de hayata bağlanmayı bırakmış olduğu için bu isteğimi kabul etti.

Defteri aldım, kaldığım otele gittim. Yatağımın ucundaki lambayı yaktım ve Raif Efendi'nin siyah kaplı defterini okumaya başladım.

(1) *Eyleyenler şemasında özne anlatıcının nesnesi defteri istemesindeki göndereni onun gerçekten ne hissettiğini anlama çabasıdır.*

(2) *Raif Efendi öznenin yardımcısıdır.*

Dış öykü, 4. kesit özeti

(1) Raif Efendi'nin defteri burada bitti. Sabah oluyordu. Söz verdiğim gibi defteri alıp hastanın evine gittim. Kapı açılınca evdeki telaştan, içeriden gelen ağlama seslerinden onun bu dünyadan göçüp gittiğini anladım. İçeri girip onu son bir kez görmek istedim ama sonra vazgeçtim. Onun ölümü beni nedense o kadar etkilememişti. Onu kaybetmiş gibi değil de kazanmış gibi hissediyordum. Yaşarken bir türlü yakın dost olamamıştık ama şimdi, öldüğünde benim en yakın dostum olmuştu.

(1) *Eyleyenler şemasında da gördüğümüz gibi anlatıcı Raif Efendi'ye defteri teslim etme amacı ve isteği ile evine gider ama Raif Efendi'nin vefatı engelleyici durumda olduğundan ona ulaşamaz.*

İç öykü, 1. kesit özeti

Havran'da doğdum, büyüdüm. İlk ve ortaokulu yine orada okudum. Okulla arası iyi olmayan, içine kapanık ve çekingen bir çocuktum. Çocukluk ve gençlik yıllarım böyle geçti.

Gerçek dünyadan çok kafasının içindeki hayallerle yaşayan, kitap okumak ve resim yapmakla kendini avutan bir gençtim. Liseyi İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisi'nde okudum fakat orada ne yapacağımı bilemediğim için Havran'a geri dönmek istedim. Babamdan dönüş için para istedikten sonra bir mektup aldım ve beni Avrupa'ya göndermek istediğini öğrendim. Avrupa'da sabunculuk mesleğini tüm detaylarıyla öğrenip ülkeme geri dönmeme ve işlerinin başına geçmemi bekliyordu.

Mektubu okuyunca çok sevindim. (1) Bugüne kadar sadece okuduğum romanlarda karşılaştığım Avrupa'yı görecektim. Avrupa'daki insanları ve modern hayatı tanıyarak o dilde kitaplar okuyacaktım. Bu mutlulukla Avrupa'ya gitmeyi kabul ettim. Aslında bu benim için bulunmaz bir fırsattı. (3) Avrupa eskiden hayallerimi süslerken, orayı sadece kitaplarda okuduğum kadarıyla bilirken, şimdi hayallerim gerçeğe dönüşecekti. (2) Babamın maddi desteği sayesinde mektuptan bir hafta sonra bu yolculuğa çıktım, trenle Berlin'e gittim. Gittiğimde hiç Almanca veya başka bir yabancı dil bilmiyordum. Berlin'de bir pansiyonda kalıyordum. Hem dil, hem meslek öğrenerek günlerimi geçiriyordum. Aynı zamanda Avrupa'yı tanımaya ve düşündüğüm Avrupa kimliğini keşfetmeye de başladım. Yavaş yavaş Almanca öğrenmeye çalışıyordum. Babamın istediği kadar olmasa da sabunculuk mesleği ile de ilgileniyordum. Günlerimi kaldığım pansiyondaki insanları tanıyarak, sergilere ve müzelere giderek, Almanca kitaplar okumaya çalışarak geçiriyordum. Kitaplarda okuduğum hayali karakterlere ve sergilerde gördüğüm sanat eserlerine hayranlığım günden güne artıyordu.

“Raif Efendinin tasvir edildiği bölümler çözümlemenin ilk aşamasındaki izleksel rollerin açıklandığı ve uzam, zaman tasvirlerinin yapıldığı bölümü işaret eder. Ayrıca, “derin yapı”da incelenen öznenin geçirdiği dönüşümün ilk noktasıdır. Yani özne amaçsız, hayata karşı umutsuz bir ruh halindedir.

Yukarıdaki (1) numaralı tümcede eyleyenler şemasında gördüğümüz öznenin iç gönderenini görebiliriz.

(2) numaralı tümce bize eyleyenler şemasında gördüğümüz yardımcı eyleyeni işaret eder.

(3) numaralı tümcedeki “Avrupa” Raif’in ulaşmak istediği, eyleyenler şemasındaki nesnesidir.

Raif’in amacı yani eyleyenler şemasındaki gönderileni Avrupa'yı tanımak ve öğrenmektir.”

İç öykü, 2. kesit özeti

Almanya'da dil bilmeden yaşamının zor olduğunu anlayarak özel ders almaya başladım. Pansiyondaki arkadaşlarım da benimle sohbet ederek destek oluyordu. (1) Hollandalı bir dul kadın olan Frau van Tiedemann, Portekizli bir tüccar olan Herr Camera ve ihtiyar Herr Döppke en sık sohbet ettiğim kişilerdi. Günler hızla geçiyordu. Babamın mektupları ile Berlin'e neden geldiğimi hatırlıyor, biraz sabunculuk öğrenmek için bir

fabrikaya gidip geliyordum. İş haricinde genellikle büyük caddelerde dolaşıyor, insanları seyrediyordum. Müzelere, sergilere gidiyor, bol bol kitap okuyordum. Berlin’e geldikten yaklaşık bir yıl sonra bir gün, bir resim sergisine rastladım ve içeri girmeye karar verdim. Sergide birçok portre ve çeşitli tablolar vardı. Birdenbire bir portre karşısında durakaldım. Gördüğüm resim beni adeta büyülemişti. Hareket edemedim uzun süre ona baktım. Bu portrede beni etkileyen şeyin ne olduğunu düşündüm ama cevabını bulamadım. (3) Sonrasında, sanat dergilerinde sergiler ve ressamı hakkında yazılan yazıları araştırdım, bir ipucu, ona ulaşmak için bir yol aradım. Okuduğum bir dergide bu ressam ve portresi hakkında bir yazıya denk geldim. Portre, Maria Puder adında bir kadının kendisini resmettiği bir portreydi.

Eleştirmenler portrenin başka bir ressam olan Andreas del Sarto’nun “Madonna delle Arpie” tablosundaki Meryem Ana tasvirine çok benzediğini söyleyerek ona “Kürk Mantolu Madonna” adını takmışlardı. Daha sonraki günlerde tekrar ve tekrar aynı sergiye gidip bu portrenin karşısında saatlerce oturdum. Sergi çalışanları artık beni tanıyorlardı, ben içeri girer girmez gülmeye başlıyorlardı. (2) Onu gerçekten görmek ve tanımak istiyordum, tanımasam bile ona karşı büyük bir hayranlık duyuyordum. Bu tablo ile adeta hayata dair umutlarım canlanmıştı. (5) Sadece romanlarda rastladığım aşk duygusu beni hayata bağlamıştı. Bir gün, yine tabloyu izlerken bir kadın yanıma geldi ve neden bu tabloyu her gün ziyaret ettiğimi sordu. Çok utanmışım, sorularımı kısa cevaplarla kestirip attım. Hemen oradan kaçtım ve bir daha sergiye gitmeye korktum.

Frau van Tiedemann ile yürüyüşe çıktığımız bir akşam tesadüf eseri onu, haftalardır portresine baktığım kadını, Maria’yı gördüm. Yanımızdan yürüyerek geçip gitti. Ne yapacağımı bilemeden öylece donakalmışım. Ben arkasından bakarken kadın kaybolup gitti. Bir süre sonra, kendimde cesaret bulunca arkasından koştum ama onu bulamadım. (6) Ertesi sabah hayat kaldığı yerden devam ediyordu. Sabunculuk öğrendiğim fabrikaya uğradım, öğlen güzel bir yemek yedim, pansiyona geri döndüm. Akşam yaklaştıkça içime bir huzursuzluk ve hüznün çöktü. Hava almak için dışarı çıktım ve yürümeye başladım. Kendimi dün akşam onu gördüğüm yerde buldum ve onu tekrar görme umuduyla bir apartmanın kapı aralığına gizlenip beklemeye başladım. Geldi. Ben beklerken yanımdan geçip gitti. Arkasından yürümeye başladım. “Atlantik” adlı bir kabareye girdiğini gördüm ve ben de içeri girdim. Etrafıma bakınırken onu sahnede gördüm. Şaşırdım. Dans ediyor ve şarkı söylüyordu. Şarkı söylerken bir ara bana baktı ve dostça gülümsedi. Bana neden gülümsediğini anlamasam da içimi bir mutluluk kaplamıştı. Şarkısı bittikten sonra kulise girdi. Kısa süre sonra da çıktı, çevresine bakındı ve sonra benim masama geldi, oturdu. Biraz konuşunca onun sergideki kadın olduğunu

anladım. Meğer bu yüzden sahnedeysen bana gülümsemiş. Tarifi imkansız duygular içindeydim. Hayranı olduğum Maria Puder'le uzun uzun sohbet ettik. Gecenin sonunda onu evine bıraktım. Ertesi gün buluşmak üzere sözleştik.

- (1) *Bu bilgiyi betisel düzey incelemesinde görebiliriz.*
- (2) *Eyleyenler şemasındaki (Ö) Raif Efendi'nin nesnesi Maria'ya ulaşmak istemesindeki iç göndereni görebiliriz.*
- (3) *Özne Raif'in Maria hakkında bilgi bulabilmesine yardım eden şeylerden biri onun ısrarla Maria hakkında bilgi aramasıdır. Eyleyenler şemasında (Y) yardımcı eyleyen olarak görebiliriz.*
- (4) *Öznenin bir diğer yardımcı eyleyeni tesadüftür diyebiliriz.*
- (5) *Burada derin yapıda incelediğimiz öznenin dönüşümün başladığı noktayı görebiliriz.*
- (6) *Raif'in gece ve gündüz karşıtlığını burada görebiliriz.*

İç Öykü, 3. Kesit özeti

(1) O gece kendimi o kadar mutlu hissediyordum ki çocukluğumdan beri ilk defa hayatımın sebepsizliği ve boşluğunu düşünmeden ve içim ezilmeden “Bugün de geçti işte.. Ve bütün günlerim hep böyle geçecek, sonra ne olacak sanki!” demeden uykuya daldım.

Sözleştiğimiz gibi ertesi gün buluştuk ve birlikte parklara, kafelere gidip sohbet ettik. Tüm gün gezdik, birbirimizi tanımak için uzun uzun sohbet ettik. Sanırım o da bende bir şeyler bulmuş olacak ki bir ara “Sizinle iyi arkadaş olabiliriz” dedi.

(4) O günden sonra her gün buluştuk ve birlikte gerçekten iyi vakit geçiriyorduk. Hem müzelere ve resim galerilerine gidiyor, hem de sanat, müzik, Berlin, insanlar, ilişkiler ve aşk konusunda sohbet ediyorduk. Ona açılmayı, ona karşı olan yoğun duygularımı tarif etmeyi isterken Maria kendi duygularına güveni olmadığından, sevmenin ne demek olduğunu bilmediğinden bahsediyordu. Buluştuğumuzda çocuk gibi neşeli olduğu belliydi. (2) Onun da benden hoşlandığını sezebiliyordum ama arkadaşlığımızı başka yöne götürmek için asla fırsat vermiyordu. (3) Bu durum beni çok kaygılandırıyordu ama onunla kuracağım geleceği hayal etmeden de duramıyordum. Şimdi Maria benim için hem ulaştığım, hem de ulaşamadığım geleceğimdi.

- (1) *Derin yapıdaki dönüşümlerde görebiliriz.*
- (2) *Eyleyenler şemasında da gördüğümüz gibi Maria öznenin hem yardımcısı hem engelleyicisi durumundadır.*

- (3) *Eyleyenler şemasında özne Raif'in ulaşmak istediği nesnesinin Maria ve onunla birlikte geçireceği bir gelecek olduğunu görebiliriz.*
- (4) *Genel anlatı izlencesinde edinç aşamasında öznenin edindiği kiplikleri burada görebiliriz. Özne nesnesine ulaşmak için onu aramaktan vazgeçmez ve birlikte zaman geçirdiklerinde ettiği sohbetler, duygu ve düşüncelerini açıkça söyleyebilmesi nesnesine ulaşmasında özneye yardımcı olur.*

İç Öykü, 4. Kesit özeti

Bir gün, birdenbire her şey değişiverdi ve hayat hiç beklenmedik bir yöne doğru gitti. Yılbaşı günüydü. Maria bana yılbaşını dışarıda kutlamak istediğini, Atlantik'te eğlenebileceğimizi söyleyerek beni ikna etti. Birlikte çıktık, Atlantik'e gittik. Dans edip şarkı söyleyenleri izlerken içkilerimizi yudumlayıp yeni yılın geliş heyecanını yaşıyorduk. Dans ettik, eğlendik. Maria her zamankinden fazlasıyla neşeliydi. Alkolü fazla kaçırdığı için sarhoş oldu. Hava almak için kapının önüne çıktı. Hava dondurucu soğuktu fakat Maria üstüne montunu bile giymeden çıkmıştı. İçeride arayıp bulamayınca kapının önüne baktım. Onu üşür halde bulup hemen evine götürdüm. Birlikte evine kadar yürüdük. Beni içeri davet etti. Çok üşüyordu. Onu yatağına yatırıp üstünü kalın bir yorganla örttüm. Bana şaşkın şaşkın gülümseyerek beni sevdiğini söyledi ve beni kendisine doğru çekip yüzümü ateş gibi buselere boğdu.

Ertesi sabah ikimiz de birbirimize ne söyleyeceğimizi bilmez halde uyandık. İçimde anlamını çözemediğim bir boşluk vardı. Maria üşüdüğünü ve yorgun hissettiğini söyledi. Aramızda tuhaf bir huzursuzluk vardı. (1) Bana içindeki huzursuzluk ve boşluk hissini, aşk denen şeyin bu olmadığını ve denediğini ama bana aşık olmadığını söyledi. Bir süre dinlenmek istediğini, birbirimizi özleyene kadar görüşmek istemediğini söyleyerek gitmemi istedi. Ne diyeceğimi bilemiyordum, yıkılmışımdım. Kendimi sokağa atıp hızlı hızlı yürümeye başladım. (2) Maria ile tanıştığımdan beri içimi kaplayan hem mutluluk hem huzursuzluk duygusu yerini tamamen huzursuzluğa bıraktı.

- (1) *Maria'nın iç dünyasını, duygularını çözememiş olması aralarındaki ilişkinin bir engelleyicisi durumundadır. Eyleyenler şemasındaki öznenin engelleyicisini Maria olarak görebiliriz.*
- (2) *Anlatı izlencesinde edinç aşamasında öznenin nesnesine ulaşmak için edinmesi gereken kiplikleri aslında edinemediğini görebiliriz. Başka bir deyişle özne nesnesine*

ulaşmak için yeterli güce sahip olamadığından ve ayrıca engelleyici öznenen daha güçlü olduğundan özne nesnesinden ayrı duruma düşmüştür.

İç öykü, 5. kesit özeti

İki gün boyunca kendimi kaybetmişçesine yaşamaya devam ettim ama bu tam olarak yaşamak sayılmazdı. (1) Sonunda içimde biriktirdiğim cümleleri ona söylemek istediğime karar verdim. Atlantik’e gittim ama onu orada bulamadım, evine gidip kapısında bekledim ama hiç göremedim. Evde sanki kimse yaşamıyor gibiydi. Beşinci gün karşı komşusundan, Maria’nın hastaneye kaldırıldığını öğrendim. Hemen o gece hastaneye koştum ama ziyaret saati olmadığından içeri giremedim. Tüm gece hastanenin bahçesinde bekledim. Belki de kendime bile itiraf edemediğim aşk denen şeyin ne olduğunu, onu ne kadar çok sevdiğimi, işte o gece, hastanenin bahçesinde sabaha kadar beklerken anladım. Onu kaybetme korkusuyla sabahı zor ettim. Ertesi gün onu, hastane odasında ziyaret ettim. Kötüydü. Ağır bir zatürre geçiriyordu. Hastanede yirmi beş gün kaldıktan sonra eve döndük. Doktorlar iyi beslenmesi gerektiğini, çok dikkatli olmamızı ve tekrar üşütmemesini söyledi. Artık ben onun yanındaydım ve ona gözüm gibi bakabilirdim. (2) Bu hastalık belki de bizi tekrar birbirimize bağlayan bir yardımcı oldu. “Her şerde bir hayır vardır” derler ya, onun gibi. Onu bir gün bile yalnız bırakmadım. (3) Birlikte geçirdiğimiz iyileşme günlerinde bana olan hislerinden emin olduğunu, beni sevdiğini söyledi. İyileşene kadar geçirdiğimiz günler hem benim için, hem de Maria için mutlu sayılabilecek günlerdi.

- (1) *Eyleyenler şemasında öznenin nesnesi Maria’ya olan aşkı onu tekrardan mücadeleye etmeye ve bulmaya yönlendirir.*
- (2) *Yardımcı eyleyen Maria’nın hastalığıdır.*
- (3) *Kesitin sonunda özne-nesne arasındaki bağlaşım ve ayrışım ilişkilerini incelediğimizde öznenin nesnesine ulaştığını ve bir bağlaşım ilişkisinden söz edebileceğimizi görüyoruz.*

İç öykü, 6. kesit özeti

Uzunca bir süre Maria’nın evinde kaldım. Ara sıra dışarı çıkıp biraz hava alıyorduk. Birbirimize iyi geldiğimizi ikimiz de anlamıştık. Pansiyona neredeyse hiç gitmiyordum. Bir gün öylesine uğradığımda bana bir telgraf geldiğini öğrendim. Telgraf eniştemdendi. (3)

Babamın vefat ettiğini, hemen Türkiye'ye dönmem gerektiğini yazmıştı. Şaşırdım. Her şey aynı gibi görünüyordu ama aslında birdenbire değişmişti. Şu küçük kağıt parçası her şeyi altüst etti. Benim bu dünyaya değil, telgrafın geldiği uzak yerlere ait olduğumu hatırlatmıştı. Maria'nın yanına gidip durumu anlattım. Acilen Türkiye'ye dönmem gerekiyordu. Maria da Prag'daki annesinin yanına gidebileceğini söyledi. Apar topar hazırlanıp ertesi gün treniyle Maria gitti ama trene binerken bana umutların en güzelini verdi. (2) Bir davet, bir mektup ile Türkiye'ye benim yanıma gelebileceğini, bir daha ayrılmamak üzere yaşayabileceğimizi söyledi.

Hem hüznün hem mutluluk duyguları içinde ben de memlekete döndüm. Döndüğümde hiçbir şey bıraktığım gibi değildi. Babam hayatını kaybetmiş, annem ablamın yanına taşınmış ve babamdan kalan işler, sabunhane ve paralar enişterimin eline geçmişti. (1) Bu dönemde benim tek düşündüğüm şey ise işleri yoluna koyup Maria'yı yanıma çağırmaktı.

(1) Eyleyenler şemasında öznenin iç göndereni Maria ile evlenme isteğini burada görebiliriz. Bu gönderen ile özne nesnesi Maria'yı Türkiye'ye getirecek ve mutlu olacaklardı.

(2) Öznenin nesnesine ulaşmadaki yardımcısı Maria'nın bu teklifidir. Bu bilgiyi de eyleyenler şemasında yardımcı eyleyende görebiliriz.

(3) Vefat haberi Maria ve Raif'in birleşmesinde bir engelleyici durumundadır.

İç öykü, 7. kesit özeti

(1) Aylarca, tam iki mevsim mektuplaştık. Bir sürü işle uğraştığım ilkbahar ve sıcak yaz günlerinde içimi aydınlatan tek şey onun mektupları ve benim ona mektup yazdığım saatlerdi. Mektuplarından birinde bana vereceği çok güzel bir haberi olduğunu ama bunu şimdi değil, Türkiye'ye gelince söyleyeceğini yazmıştı. Onu sabırsızlıkla beklerken onunla yaşayacağımız evi hazırlıyordum. Ondan uzak olsam da bu heyecan benim yaşama tutunmamı sağlıyordu.

(2) Sonbaharda birdenbire mektuplar kesildi. Bir süre sonra da benim ona gönderdiğim mektuplar “postaneden alınmadığı için gönderene iade” notuyla geri geldi. O zaman yine her şeyden umudumu kesmeye başladım. Bütün çabalarım, yazdıklarım boşa gitmişti. İçimi daha önce hiç olmadığı kadar büyük bir boşluk hissi kapladı. Sanki bana yaşamak için verilen tüm yetenekler içimden sökülüp alınmış gibi hissediyordum. Onunla tanışmadan önceki amaçsız,

umutsuz günler eskisinden daha acı verici şekilde geri gelmişti. Hiçbir şeyden keyif almadan nefes alıyordum.

Ondan hiç haber alamadım. (2) Günler, aylar, yıllar geçtikçe kimseye güvenmez oldum. Artık herkesi düşman görüyordum. Çevremdekilerden kaçtım. Sadece nefes alan ve yürüyen bir canlıdan bir farkım kalmamıştı. Hayat beni oradan oraya sürükledi. Evlendim. Evlendiğim gün karımın bana herkesten daha uzak olduğunu anladım. Çocuklarım oldu. Onları sevdim. Hayatta kaybetmiş olduğum şeyi bana asla veremeyeceklerini bile bile onları sevdim...

- (1) *Raif'in Maria'yla evlenme isteği, hayalleri ve planları onu hayata bağlar ve birbirlerine yazdığı mektuplar bu ilişkinin yardımcısıdır. Bu bilgiyi eyleyenler şemasında görebiliriz.*
- (2) *Anlatı izlencesinde yaptırım aşamasında da gördüğümüz gibi Maria'dan gelen mektupların kesilmesi öznenin nesnesine kavuşamamasına neden olmuştur. Bu nedenle özne kendi göndereni olan güvensizlik ve insanlara inanamama ile cezalandırılır.*

İç öykü, 8. kesit özeti

Bir gün... Dün... Cumartesi günü, bir şeyler almak için çarşıya çıktım. Eve dönerken bir kadının bana seslendiğini duydum. Bana Almanca sesleniyordu, irkildim. Karşımda gördüğüm kadın pansiyondan tanıdığım Frau van Tiedemann'dı. Burada, Ankara'da onu gördüğüme çok şaşırmıştım. Eşinin bir iş seyahati için buraya gelmişlerdi. Yanında on yaşlarında bir kız çocuğu vardı. Beni onunla tanıştırdı ve bir akrabası olduğunu söyledi. Onunla konuşurken içimde (1) Maria'yı sormak için sabırsızca bir his vardı ama aynı zamanda çekiniyordum da. Bunca yıl sonra ona ne olduğunu öğrenip ne yapacaktım? Belki başka biriyle birlikte, belki çok mutludur. Belki de korkum duyacağım cevaplar yüzündendi ama birden bir cesaretle Maria'yı sordum.

Aldığım cevap karşısında donakaldım. Maria Puder, benim Kürk Mantolu Madonnam yaklaşık on yıl önce Prag'da, bir hastanede ölmüştü. Frau Tiedemann böyle şaşırdığımı görünce hikayeyi baştan anlattı.

(2) Maria Prag'da annesinin yanında kalırken kendisinde bir değişiklik hissettiğini söyleyip doktora gitmiş. Doktor ona hamile olduğunu ama vücudunun bu durum için yeterince sağlıklı olmadığını söylemiş. Bebeğinden vazgeçmek istemediği için doğum yapmaya karar

vermiş. Bebek kurtulmuş ama Maria'nın vücudu dayanamamış. Maria, kimseye, annesine bile bebeğin babasının kim olduğunu söylememiş. Her şeyin çok güzel olacağına inanmış olacak ki annesine “Duyunca çok şaşıracaksın, çok mutlu olacağız.” diyormuş. Bir de yakında yapacağı bir seyahatten bahsediyormuş. Maria'nın vefatından sonra bebeğe bir süre anneannesi bakmış. Frau Tiedemann hikayeyi anlatıp yanındaki kızı göstererek “Biraz durgun bir kızdır ama çok sevimlidir. Sizce de öyle değil mi?” diye sordu. Ne diyeceğimi bilemedim. İkisi az sonra trene binip gittiler. Arkalarında hissiz bir şekilde kaldım. Onlara el sallamaktan başka bir şey yapamadım.

İşte bunlar dün akşam oldu. Dün gece bir saniye bile uyuyamadım. Trendeki kızı düşünüp durdum. Aslında yüzünü unuttuğum sandığım Maria şimdi gözümün önüne geliyordu. Bunca yıldır beni arayıp sormamasından onu suçlu tutmuştum ama sebebini hiç düşünmemiştim bile. Meğer sebebi ölümümü. Onun hatırasına nasıl bir saygısızlık yaptığımı şimdi anlıyorum. On seneden beri ona hissettiğim öfkenin ve etrafıma karşı olan duvarın gerçek sebebini şimdi anlıyorum. Meğer onu hiç azalmayan bir aşkla sevmeye devam etmişim. Dün akşam bir şey daha anladım ki hayatımdan Maria çıktıktan sonra her şey gerçekliğini kaybetmiş, ben de onunla beraber ölmüşüm. Daha da çok yazmak istiyorum ama ne çare? Bu kadar yazdım da ne oldu? Bu defteri öyle güzel bir saklamalı ki, özellikle de ruhumu hiç bulunmayacak yerlere saklamalı...

(1) *Eyleyenler şemasında gördüğümüz iç göndereni burada görebiliriz.*

(2) *Frau Tiedemann Maria hakkında bilgi veren yardımcı eyleyendir.*

Raif Efendi'nin defteri burada bitti. Sabah oluyordu. Söz verdiğim gibi defteri alıp hastanın evine gittim. Kapı açılınca evdeki telaştan, içeriden gelen ağlama seslerinden onun bu dünyadan göçüp gittiğini anladım. İçeri girip onu son bir kez görmek istedim ama sonra vazgeçtim. Onun ölümü beni nedense o kadar etkilememişti. Onu kaybetmiş gibi değil de kazanmış gibi hissediyordum. Yaşarken bir türlü yakın dost olamamıştık ama şimdi, öldüğünde benim en yakın dostum olmuştu.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Öneriler

Alanyazında bilgilendirici metinlerin özetlenmesi için kullanılan birçok yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemler gerek dil eğitiminde okuma anlama becerisini geliştirmek üzere gerekse metin özetleme için kullanılabilir. Anlatı metinleri bilgilendirici metinlerden farklı bir eklemlenişe sahiptir. Anlatı metinlerinin oluşum sürecini çözümlemek, metni bir bütün olarak ele alıp metindeki her bir parçayı inceleyerek metnin oluşum sürecini ortaya koymak üzere kullanılan yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemi, bu araştırmada bir özetleme yöntemi olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada öncelikle belirlenen anlatı metni çözümlenmiştir. Sonrasında çözümleme aşamaları kullanılarak bir yeniden yazma yöntemiyle yeni bir özet metin oluşturulması denenmiştir. Bu bağlamda özet metnin oluşturulması için çözümleme yönteminin “söylemsel yapılar, anlatısal - göstergesel yapılar ve derin yapılar” bölümünde incelenen metne dair tüm bilgiler kullanılmış ve bir özet metin oluşturulmuştur.

Göstergebilim çözümleme yöntemi okunan metnin anlamlandırılmasına yardımcı olduğu gibi metnin tekrardan yorumlanmasına ve dolayısıyla özünün ortaya çıkarılmasına yardımcı olur. Yani bir bütünü parçalara ayırmak ve yeniden bir araya getirmek gibi düşündüğümüzde okunan metni hem anlamlandırabilir hem de özetleyebiliriz.

Sonuçta ortaya çıkan özet metin, özgün metnin içerdiği tüm bilgileri kapsamaktadır. Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımında önemli bir araç olan anlatısal metinlerin bu teknikle özetlenebileceği görülmüştür. Yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin amaçlarından bir de anlatı metnini incelerken metnin hiçbir parçasını dışarıda bırakmadan, bir bütün olarak ele almaktır. Bu yöntemle denenilen özet metin de anlatıdaki tüm anlamı içerir.

Ortaya çıkan özet metin yabancı dil olarak Türkçe eğitiminde okuma becerisini geliştirmek üzere istenilen düzeye uyarlanabilir haldedir. Özet metin belirli sözcük sayılarına göre anlam kaybına uğramadan düzeylere uyarlanabilir.

Bu araştırmada yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemi bir özetleme yöntemi olarak denenmiştir fakat özetleme yöntemi sadece özgün materyal elde etmek için kullanılamaz. Yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemi farklı amaçlar için de faydalı olabilir. Okuma metinlerinin ders içinde okunarak anlamlandırılması ve hakkında sorular sorularak başka etkinlikler için de kullanılabilir. Gerek ana dili eğitiminde gerekse yabancı dil olarak Türkçe eğitiminde okuma-anlama etkinliğinin öğrenci üzerindeki faydası yadsınamaz.

Bir metni okumak sadece metinde yazılan sözcükleri gözle çözümlemek veya telaffuz etmek demek değildir. Okumak birçok bilişsel işlevi aynı anda kullanarak yapılan bir anlamlandırma sürecidir. Bu okuma ve anlama sürecinde ders materyali olarak kullanılan metinler öğreticinin de yönlendirilmesiyle metin çözümleme yöntemleri ile çözümlenip anlamlandırılmaya çalışılır. Bu çözümleme yöntemi metnin yüzeysel yapısının ve derin yapısının parçalara ayrılıp incelenip açığa çıkarılması sürecidir. Günay’a (2007: 52) göre “Metnin içyapısını, kendine özgü dokusunu ayrıntılı olarak incelemek, okurun okuma isteğini artıracak bir durumdur. Okuduğu metinlerin erişilmez olduğu yönündeki düşüncesi değişecek, kendisi de metnin içyapısını ve devingenliğini bildiğinden kolaylıkla bu tür etkinliğe yönelebilecektir.” Dolayısıyla dil derslerinde okuma-anlama etkinliğinin öğrenci açısından hem keyifli hem faydalı olabilmesi için okunan metnin bir yöntem çerçevesinde çözümlenip anlamlandırılması faydalı olacaktır.

Ayrıca, Smith ve Eliot’a göre (1986: 117-136; akt. Temizkan, 2007: 73) metinlerin tahlil edilmesi karışık bir işlemdir ve sistemli bir şekilde düşünmeyi gerektirir. Metnin tahlil edilebilmesi için öncelikle okuyucular tarafından üzerinde bazı analitik işlemlerin uygulanacağı bir işaretler bütünü olarak algılanması gerekir. İşte bu işaretler bütünü olarak algılama, bir göstergebilim okumasıdır. Göstergebilim genel olarak nesnel gerçekliği yansıtan tüm göstergeleri anlamlandırmayı amaç edinir ve özel olarak yazınsal göstergebilimin nesnesi sadece yazınsal metinlerdir. Yazınsal göstergebilim anlatı metinlerinde anlamın eklemlenmiş şeklini ve nasıl üretildiğini açığa çıkarmayı amaç edinir.

Göstergebilim çözümleme yöntemi, hem öğrencinin metin çözümleme becerisini geliştirmeye yardımcı olur hem de öğrencilere bir yol çizer. “Sınıf içinde yazınsal bir metnin değerlendirilmesinde de öğreticinin, ele aldığı ürünü yazınsal kılanın ne olduğunu, bu ürünün nasıl değerlendirileceğini, nasıl çözümleneceğini bilmesi ve öğrencinin önüne bir inceleme planı koyması gerekir.” (Uçan, 2013: 111).

Genel olarak dil eğitimi özel olarak yabancılar için Türkçe eğitimi açısından düşündüğümüzde okuma-anlama etkinliği çerçevesinde başlanan etkinlik, metin okunup çözümlendikten sonra bir yeniden yazma etkinliğine de dönüşebilir. Böylece beceriler arasında bir etkileşim sağlanmış olur. Başka bir deyişle okuma metni önce sınıf içinde okunup çözümlenir, anlamlandırılır. Yüzey yapısı ve derin yapısı incelenir. Daha sonra yazınsal göstergebilim çözümleme yöntemi söz konusu metni yeniden yazma yani özetleme yöntemi olarak kullanılabilir.

Örneğin, yazınsal göstergebilim çözümleme yönteminin son aşaması derin anlam, metnin temel anlamının çözümlenmesi düzeyinde ortaya çıkan göstergebilimsel dörtgen

özümlemesi okuyucunun metni anlamlandırma aşamasında derin anlamı keşfetmesi için önemlidir. C1 düzeyine gelmiş bir okuyucu metni okuyup metnin sentaktik, dilbilgisel yapılarını ve düz anlamlarını anladıktan sonra derin anlamı, metinde asıl anlatılmak istenen düşünceyi de dörtgen çözümlemesi ile yapabilir. Ayrıca bu çözümleme bir konuşma etkinliğine dönüştürölüp metnin derin anlamı hakkında etkinlik gerçekleştirilebilir. Metnin aslında ne anlatmak istediğı, metnin yorumu öğrencilerin konuşma etkinliğı ile tartışılabilir.

KAYNAKÇA

- Ali, S. (2017). Kürk Mantolu Madonna. YKY, İstanbul.
- Bölükbaş, F. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi, International Journal Of Languages' Education And Teaching, Germany.
- Günay, D. (2007) Metin Bilgisi, Multilingual Yayınları, İstanbul.
- Günay, D. (2018). Bir Yazınsal Göstergebilim Okuması, Kuyucaklı Yusuf, Papatya Bilim, İstanbul.
- Günay, D. (2020). 21.Yüzyılda Göstergebilim, Papatya Bilim, İstanbul.
- Kalelioğlu, M. (2018), Analysis of George Orwell's nineteen eighty-four narrative within the framework of literary semiotics theory, İstanbul Aydın Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kalelioğlu, M. (2020). Yazınsal Göstergebilim, Bir Kuram Bir Uygulama, Anlam Üretim Süreçleri. Seçkin Yayınları, Ankara.
- Kerimoğlu, C. (2019). Genel Dilbilime Giriş, Pegem Akademi, Ankara.
- Martin, S. ve Ringham, F. (2000). Dictionary of Semiotics. London: Cassel.
- Özçakmak, H. (2015). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Not Alarak Dinlemede Özetleme Stratejilerini Kullanma Becerileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Rıfat, M. (2009). Göstergebilimin ABC'si, Say Yayınları, İstanbul.
- Rıfat, M. (2018). Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü, Alfa Sözlük, İstanbul.
- Uçan, H. (2016). Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Uçan, H. (2013). Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi, Ankara: Hece Yayınları
- Uzdu Yıldız, F. (2011), Göstergebilim Kiplikleri Açısından Anlatı Kişilerinin İncelenmesi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Ülper, H. ve Yazıcı Okuyan, H. (2010). Quality of Written Summary Texts: An Analysis in the Context of Gender and School Variables. Procedia - Social and Behavioral Sciences.
- Ülper, H. ve Karagül, S. (2011). Özetleme becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlikler: Ders kitapları temelinde bir araştırma. (Ed.: V. D. Günay, Ö. Fidan, B. Çetin ve F. Yıldız), Türkçe Öğretimi Üzerine Çalışmalar. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Yücel, T. (1998). Söylemlerin İçinden, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Bilgen Erişkin		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı	Yabancılar Dil Olarak Türkçe Eğitimi		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Ankara Üniversitesi	Dilbilim	2002-2006
Tez Başlığı	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Anlatısal Metinlerin Yazınsal Göstergebilim Yöntemiyle Sadeleştirilmesi: Kürk Mantolu Madonna Örneği		
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Funda Uzdu Yıldız		
Akademik Eserler			
(Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

EK 2. Kürk Mantolu Madonna - Tam Özet Metin

KÜRK MANTOLU MADONNA

Bugüne kadar birçok insanla tanıştım ama bir tek insan bende büyük bir etki bıraktı. Aslında hiç de derinliği olmayan, gayet sıradan biri gibi görünüyordu ama hikayesi beni derinden etkiledi. Raif Efendi'yle tanışmamız tamamen tesadüf eseri oldu. Ankara'da bir bankada çalışıyordum ama sebebini bilmediğim halde işten çıkarılmışım. Bir süre işsiz dolaştım. Hayat zordu. Bir gün yolda yürürken yanımdan bir araba geçti. Kafamı çevirdiğimde arabanın içinde eski bir arkadaşım olan Hamdi'yi gördüm. O da beni gördü, durdu, konuştuk, beni evine davet etti. Uzun süredir görüşmüyorduk. Evine gittim, sohbet ettik. İş durumlarımdan ve işsiz olduğumdan bahsettim. Hamdi bir müdür yardımcısıydı ve çevresinde sözü geçen, varlıklı bir adamdı. Uzun uzun konuştuk. Sohbetin sonunda, beni çalıştığı yere davet etti, bir iş ayarlayabileceğini söyledi. "Mutlaka uğra" diye sıkı sıkı tembih etti.

Ertesi gün istemeye istemeye Hamdi'nin yanına gittim. Bir yanım gitmek istemiyordu ama hayat şartları zor olduğundan başka da çarem yoktu. Daireye girdiğimde Hamdi çoktan benim için bir memurluk pozisyonu ayarlamıştı. Oturduk, konuştuk. Çalışacağım işi anlattı, odamı gösterdi. Teşekkür edip yeni odama girdim. Bir oda arkadaşım vardı: Raif Efendi. Raif Efendi'yi ilk kez o an görmüştüm. Tanışmamız gayet sıradandı.

Raif Efendi bu dairede Almanca mütercim tercümanlık işlerini yapıyordu. Sessiz, sakin, içine kapanık bir adamdı. Günlerce aynı odada karşı karşıya çalıştık ama neredeyse hiç konuşmadık. Burada uzun zamandır çalışıyordu. Kalabalık bir ailede yaşıyordu, aldığı maaşla zor geçiniyordu. Sabahları tam zamanında işe geliyor, öğle yemeğini odasında yiyor, akşam mesai bitince de hiç vakit kaybetmeden evine gidiyordu. Günler böyle geçiyordu. İşlerimi yapıyor ama aynı zamanda da oda arkadaşım Raif Efendi'yi tanımaya çalışıyordum. Ara sıra çekmecesini açıp bir şeyler karıştırdığını görüyordum. Sorduğumda Almanca kitap okuduğunu söylüyordu.

Bir gün Hamdi Bey odamıza geldi ve bitmemiş bir iş yüzünden Raif Efendi'yi azarladı. Kızdı, bağırdı ve çıktı. Daha sonra, Raif Efendi bir şey demeden işini tamamladı ve teslim etmek üzere odadan çıktı. Arkasından şaşkın şaşkın bakarken masasının üstünde duran kağıda gözüm ilişti. Kalkıp baktım. Kağıda Hamdi Bey'in bir portresini çizmişti. İçindeki o burnu büyüklük, öfke, kibir, hepsi olduğu gibi kağıda yansımıştı. Raif Efendi sessiz görüldüğü gibi etrafını çok iyi gözlemleyen biriydi demek ki. Bu andan itibaren Raif Efendi'yi daha yakından tanımaya, içindeki gizemi çözmeye karar verdim.

Raif Efendi sık sık hastalanırdı. Bir süre evinde dinlenir, iyileşir ve sonra işine geri dönerdi. Hastalandığı zamanlarda yapılacak bir çeviri işi olduğunda ben evine götürürdüm. Son hastalığı oldukça uzun sürdü. Bir iş için evine uğradığımda onu çok çökmüş, kendini iyice bırakmış olarak gördüm. Biraz sohbet ettik. O akşam benden bir şey rica etti. Dairedeki masasının çekmecesinde bir defter olduğunu, onu kendisine getirmemi rica etti. Tabii kıramadım. Ertesi gün iş çıkışı defteri alıp Raif Efendi'nin evine gittim. Yine hasta yatağında yatıyordu. Gözlerinde hayattan vazgeçmiş gibi bakışları vardı. Sanki tekrar iyileşmek istemiyor gibiydi. Defteri sordu. Vermek üzereyken defteri yatağın yanında bulunan sobaya atmamı söyledi. Çok şaşırdım. Raif Efendi'nin neden böyle hissettiğini, defterde neler yazdığını gerçekten çok merak ettim. Ona bir gece bile olsa defterin bende kalıp kalamayacağını sordum. Ertesi gün getireceğime söz verdim. Önce çekindi, vermek istemedi ama sonra fikrini değiştirdi. Belki de hayata bağlanmayı bırakmış olduğu için bu isteğimi kabul etti.

Defteri aldım, kaldığım otele gittim. Yatağımın ucundaki lambayı yaktım ve Raif Efendi'nin siyah kaplı defterini okumaya başladım.

20 Haziran 1933

Havran'da doğdum, büyüdüm. İlk ve ortaokulu yine orada okudum. Okulla arası iyi olmayan, içine kapanık ve çekingen bir çocuktum. Çocukluk ve gençlik yıllarım böyle geçti.

Gerçek dünyadan çok kafasının içindeki hayallerle yaşayan, kitap okumak ve resim yapmakla kendini avutan bir gençtim. Liseyi İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisi'nde okudum fakat orada ne yapacağımı bilemediğim için Havran'a geri dönmek istedim. Babamdan dönüş için para istedikten sonra bir mektup aldım ve beni Avrupa'ya göndermek istediğini öğrendim. Avrupa'da sabunculuk mesleğini tüm detaylarıyla öğrenip ülkeme geri dönmemi ve işlerinin başına geçmemi bekliyordu.

Mektubu okuyunca çok sevindim. Bugüne kadar sadece okuduğum romanlarda karşılaştığım Avrupa'yı görecektim. Avrupa'daki insanları ve modern hayatı tanıyarak o dilde kitaplar okuyacaktım. Bu mutlulukla Avrupa'ya gitmeyi kabul ettim. Aslında bu benim için bulunmaz bir fırsattı. Avrupa eskiden hayallerimi süslerken, orayı sadece kitaplarda okuduğum kadarıyla bilirken, şimdi hayallerim gerçeğe dönüşecekti. Babamın maddi desteği sayesinde mektuptan bir hafta sonra bu yolculuğa çıktım, trenle Berlin'e gittim. Gittiğimde hiç Almanca veya başka bir yabancı dil bilmiyordum. Berlin'de bir pansiyonda kalıyordum. Hem dil, hem meslek öğrenerek günlerimi geçiriyordum. Aynı zamanda Avrupa'yı tanımaya ve düşündüğüm Avrupa kimliğini keşfetmeye de başladım. Yavaş yavaş Almanca öğrenmeye

çalışıyordum. Babamın istediği kadar olmasa da sabunculuk mesleği ile de ilgileniyordum. Günlerimi kaldığım pansiyondaki insanları tanıyarak, sergilere ve müzelere giderek, Almanca kitaplar okumaya çalışarak geçiriyordum. Kitaplarda okuduğum hayali karakterlere ve sergilerde gördüğüm sanat eserlerine hayranlığım günden güne artıyordu.

Almanya’da dil bilmeden yaşamının zor olduğunu anlayarak özel ders almaya başladım. Pansiyondaki arkadaşlarım da benimle sohbet ederek destek oluyordu. Hollandalı bir dul kadın olan Frau van Tiedemann, Portekizli bir tüccar olan Herr Camera ve ihtiyar Herr Döppke en sık sohbet ettiğim kişilerdi. Günler hızla geçiyordu. Babamın mektupları ile Berlin’e neden geldiğimi hatırlıyor, biraz sabunculuk öğrenmek için bir fabrikaya gidip geliyordum. İş haricinde genellikle büyük caddelerde dolaşıyor, insanları seyrediyordum. Müzelere, sergilere gidiyor, bol bol kitap okuyordum. Berlin’e geldikten yaklaşık bir yıl sonra bir gün, bir resim sergisine rastladım ve içeri girmeye karar verdim. Sergide birçok portre ve çeşitli tablolar vardı. Birdenbire bir portre karşısında durakaldım. Gördüğüm resim beni adeta büyülemişti. Hareket edemeden uzun süre ona baktım. Bu portrede beni etkileyen şeyin ne olduğunu düşündüm ama cevabını bulamadım. Sonrasında, sanat dergilerinde sergiler ve ressamı hakkında yazılan yazıları araştırdım, bir ipucu, ona ulaşmak için bir yol aradım. Okuduğum bir dergide bu ressam ve portresi hakkında bir yazıya denk geldim. Portre, Maria Puder adında bir kadının kendisini resmettiği bir portreydi.

Eleştirmenler portrenin başka bir ressam olan Andreas del Sarto’nun “Madonna delle Arpie” tablosundaki Meryem Ana tasvirine çok benzediğini söyleyerek ona “Kürk Mantolu Madonna” adını takmışlardı. Daha sonraki günlerde tekrar ve tekrar aynı sergiye gidip bu portrenin karşısında saatlerce oturdum. Sergi çalışanları artık beni tanıyorlardı, ben içeri girer girmez gülmeye başlıyorlardı. Onu gerçekten görmek ve tanımak istiyordum, tanımasam bile ona karşı büyük bir hayranlık duyuyordum. Bu tablo ile adeta hayata dair umutlarım canlanmıştı. Sadece romanlarda rastladığım aşk duygusu beni hayata bağlamıştı. Bir gün, yine tabloyu izlerken bir kadın yanıma geldi ve neden bu tabloyu her gün ziyaret ettiğimi sordu. Çok utanmıştım, sorularını kısa cevaplarla kestirip attım. Hemen oradan kaçtım ve bir daha sergiye gitmeye korktum.

Frau van Tiedemann ile yürüyüşe çıktığımız bir akşam tesadüf eseri onu, haftalardır portresine baktığım kadını, Maria’yı gördüm. Yanımızdan yürüyerek geçip gitti. Ne yapacağımı bilemeden öylece donakalmıştım. Ben arkasından bakarken kadın kaybolup gitti. Bir süre sonra, kendimde cesaret bulunca arkasından koştum ama onu bulamadım. Ertesi sabah hayat kaldığı yerden devam ediyordu. Sabunculuk öğrendiğim fabrikaya uğradım, öğlen güzel bir yemek yedim, pansiyona geri döndüm. Akşam yaklaştıkça içime bir huzursuzluk ve hüznün

çöktü. Hava almak için dışarı çıktım ve yürümeye başladım. Kendimi dün akşam onu gördüğüm yerde buldum ve onu tekrar görme umuduyla bir apartmanın kapı aralığına gizlenip beklemeye başladım. Geldi. Ben beklerken yanımdan geçip gitti. Arkasından yürümeye başladım. “Atlantik” adlı bir kabareye girdiğini gördüm ve ben de içeri girdim. Etrafıma bakınırken onu sahnede gördüm. Şaşırdım. Dans ediyor ve şarkı söylüyordu. Şarkı söylerken bir ara bana baktı ve dostça gülümsedi. Bana neden gülümsediğini anlamasam da içimi bir mutluluk kaplamıştı. Şarkısı bittikten sonra kulise girdi. Kısa süre sonra da çıktı, çevresine bakındı ve sonra benim masama geldi, oturdu. Biraz konuşunca onun sergideki kadın olduğunu anladım. Meğer bu yüzden sahnedeysen bana gülümsemiş. Tarifi imkansız duygular içindeydim. Hayranı olduğum Maria Puder’le uzun uzun sohbet ettik. Gecenin sonunda onu evine bıraktım. Ertesi gün buluşmak üzere sözleştik.

O gece kendimi o kadar mutlu hissediyordum ki çocukluğumdan beri ilk defa hayatımın sebepsizliği ve boşluğunu düşünmeden ve içim ezilmeden “Bugün de geçti işte.. Ve bütün günlerim hep böyle geçecek, sonra ne olacak sanki!” demeden uykuya daldım.

Sözleştiğimiz gibi ertesi gün buluştuk ve birlikte parklara, kafelere gidip sohbet ettik. Tüm gün gezdik, birbirimizi tanımak için uzun uzun sohbet ettik. Sanırım o da bende bir şeyler bulmuş olacak ki bir ara “Sizinle iyi arkadaş olabiliriz” dedi. O günden sonra her gün buluştuk ve birlikte gerçekten iyi vakit geçiriyorduk. Hem müzelere ve resim galerilerine gidiyor, hem de sanat, müzik, Berlin, insanlar, ilişkiler ve aşk konusunda sohbet ediyorduk. Ona açılmayı, ona karşı olan yoğun duygularımı tarif etmeyi isterken Maria kendi duygularına güveni olmadığından, sevmenin ne demek olduğunu bilmediğinden bahsediyordu. Buluştuğumuzda çocuk gibi neşeli olduğu belliydi. Onun da benden hoşlandığını sezebiliyordum ama arkadaşlığımızı başka yöne götürmek için asla fırsat vermiyordu. Bu durum beni çok kaygılandırıyordu ama onunla kuracağım geleceği hayal etmeden de duramıyordum. Şimdi Maria benim için hem ulaştığım, hem de ulaşamadığım geleceğimdi.

Bir gün, birdenbire her şey değişiverdi ve hayat hiç beklenmedik bir yöne doğru gitti. Yılbaşı günüydü. Maria bana yılbaşını dışarıda kutlamak istediğini, Atlantik’te eğlenebileceğimizi söyleyerek beni ikna etti. Birlikte çıktık, Atlantik’e gittik. Dans edip şarkı söyleyenleri izlerken içkilerimizi yudumlayıp yeni yılın geliş heyecanını yaşıyorduk. Dans ettik, eğlendik. Maria her zamankinden fazlasıyla neşeliydi. Alkolü fazla kaçırdığı için sarhoş oldu. Hava almak için kapının önüne çıktı. Hava dondurucu soğuktu fakat Maria üstüne montunu bile giymeden çıkmıştı. İçeride arayıp bulamayınca kapının önüne baktım. Onu üşür halde bulup hemen evine götürdüm. Birlikte evine kadar yürüdük. Beni içeri davet etti. Çok üşüyordu. Onu yatağına yatırıp üstünü kalın bir yorganla örttüm. Bana şaşkın şaşkın

gölümseyerek beni sevdiğini söyledi ve beni kendisine doğru çekip yüzümü ateş gibi buselere boğdu.

Ertesi sabah ikimiz de birbirimize ne söyleyeceğimizi bilmez halde uyandık. İçimde anlamını çözemediğim bir boşluk vardı. Maria üşüdüğünü ve yorgun hissettiğini söyledi. Aramızda tuhaf bir huzursuzluk vardı. Bana içindeki huzursuzluk ve boşluk hissini, aşk denen şeyin bu olmadığını ve denediğini ama bana aşık olmadığını söyledi. Bir süre dinlenmek istediğini, birbirimizi özleyene kadar görüşmek istemediğini söyleyerek gitmemi istedi. Ne diyeceğimi bilemiyordum, yıkılmışım. Kendimi sokağa atıp hızlı hızlı yürümeye başladım. Maria ile tanıştığımdan beri içimi kaplayan hem mutluluk hem huzursuzluk duygusu yerini tamamen huzursuzluğa bıraktı.

İki gün boyunca kendimi kaybetmişçesine yaşamaya devam ettim ama bu tam olarak yaşamak sayılmazdı. Sonunda içimde biriktirdiğim cümleleri ona söylemek istediğime karar verdim. Atlantik’e gittim ama onu orada bulamadım, evine gidip kapısında bekledim ama hiç göremedim. Evde sanki kimse yaşamıyor gibiydi. Beşinci gün karşı komşusundan, Maria’nın hastaneye kaldırıldığını öğrendim. Hemen o gece hastaneye koştum ama ziyaret saati olmadığından içeri giremedim. Tüm gece hastanenin bahçesinde bekledim. Belki de kendime bile itiraf edemediğim aşk denen şeyin ne olduğunu, onu ne kadar çok sevdiğimi, işte o gece, hastanenin bahçesinde sabaha kadar beklerken anladım. Onu kaybetme korkusuyla sabahı zor ettim. Ertesi gün onu, hastane odasında ziyaret ettim. Kötüydü. Ağır bir zatürre geçiriyordu. Hastanede yirmi beş gün kaldıktan sonra eve döndük. Doktorlar iyi beslenmesi gerektiğini, çok dikkatli olmamızı ve tekrar üşütmemesini söyledi. Artık ben onun yanıdaydım ve ona gözüm gibi bakabilirdim. Bu hastalık belki de bizi tekrar birbirimize bağlayan bir yardımcı oldu. “Her şerde bir hayır vardır” derler ya, onun gibi. Onu bir gün bile yalnız bırakmadım. Birlikte geçirdiğimiz iyileşme günlerinde bana olan hislerinden emin olduğunu, beni sevdiğini söyledi. İyileşene kadar geçirdiğimiz günler hem benim için, hem de Maria için mutlu sayılabilecek günlerdi.

Uzunca bir süre Maria’nın evinde kaldım. Ara sıra dışarı çıkıp biraz hava alıyorduk. Birbirimize iyi geldiğimizi ikimiz de anlamıştık. Pansiyona neredeyse hiç gitmiyordum. Bir gün öylesine uğradığımda bana bir telgraf geldiğini öğrendim. Telgraf eniştemdendi. Babamın vefat ettiğini, hemen Türkiye’ye dönmem gerektiğini yazmıştı. Şaşırdım. Her şey aynı gibi görünüyordu ama aslında birdenbire değişmişti. Şu küçük kağıt parçası her şeyi altüst etti. Benim bu dünyaya değil, telgrafın geldiği uzak yerlere ait olduğumu hatırlatmıştı. Maria’nın yanına gidip durumu anlattım. Acilen Türkiye’ye dönmem gerekiyordu. Maria da Prag’daki annesinin yanına gidebileceğini söyledi. Apar topar hazırlanıp ertesi gün treniyle Maria gitti

ama trene binerken bana umutların en güzelini verdi. Bir davet, bir mektup ile Türkiye'ye benim yanıma gelebileceğini, bir daha ayrılmamak üzere yaşayabileceğimizi söyledi.

Hem hüznün hem mutluluk duyguları içinde ben de memlekete döndüm. Döndüğümde hiçbir şey bıraktığım gibi değildi. Babam hayatını kaybetmiş, annem ablamın yanına taşınmış ve babamdan kalan işler, sabunhane ve paralar eniştelere eline geçmişti. Bu dönemde benim tek düşündüğüm şey ise işleri yoluna koyup Maria'yı yanıma çağırmaktı.

Aylarca, tam iki mevsim mektuplaştık. Bir sürü işle uğraştığım ilkbahar ve sıcak yaz günlerinde içimi aydınlatan tek şey onun mektupları ve benim ona mektup yazdığım saatlerdi. Mektuplarından birinde bana vereceği çok güzel bir haberi olduğunu ama bunu şimdi değil, Türkiye'ye gelince söyleyeceğini yazmıştı. Onu sabırsızlıkla beklerken onunla yaşayacağımız evi hazırlıyordum. Ondan uzak olsam da bu heyecan benim yaşama tutunmamı sağlıyordu.

Sonbaharda birdenbire mektuplar kesildi. Bir süre sonra da benim ona gönderdiğim mektuplar "postaneden alınmadığı için gönderene iade" notuyla geri geldi. O zaman yine her şeyden umudumu kesmeye başladım. Bütün çabalarım, yazdıklarım boşa gitmişti. İçimi daha önce hiç olmadığı kadar büyük bir boşluk hissi kapladı. Sanki bana yaşamak için verilen tüm yetenekler içimden sökülüp alınmış gibi hissediyordum. Onunla tanışmadan önceki amaçsız, umutsuz günler eskisinden daha acı verici şekilde geri gelmişti. Hiçbir şeyden keyif almadan nefes alıyordum.

Ondan hiç haber alamadım. Günler, aylar, yıllar geçtikçe kimseye güvenmez oldum. Artık herkesi düşman görüyordum. Çevremdekilerden kaçtım. Sadece nefes alan ve yürüyen bir canlıdan bir farkım kalmamıştı. Hayat beni oradan oraya sürükledi. Evlendim. Evlendiğim gün karımın bana herkesten daha uzak olduğunu anladım. Çocuklarım oldu. Onları sevdim. Hayatta kaybetmiş olduğum şeyi bana asla veremeyeceklerini bile bile onları sevdim...

Bir gün... Dün... Cumartesi günü, bir şeyler almak için çarşıya çıktım. Eve dönerken bir kadının bana seslendiğini duydum. Bana Almanca sesleniyordu, irkildim. Karşımda gördüğüm kadın pansiyondan tanıdığım Frau van Tiedemann'dı. Burada, Ankara'da onu gördüğüme çok şaşırmıştım. Eşinin bir iş seyahati için buraya gelmişlerdi. Yanında on yaşlarında bir kız çocuğu vardı. Beni onunla tanıştırdı ve bir akrabası olduğunu söyledi. Onunla konuşurken içimde Maria'yı sormak için sabırsızca bir his vardı ama aynı zamanda çekiniyordum da. Bunca yıl sonra ona ne olduğunu öğrenip ne yapacaktım? Belki başka biriyle birlikte, belki çok mutludur. Belki de korkum duyacağım cevaplar yüzündendi ama birden bir cesaretle Maria'yı sordum.

Aldığım cevap karşısında donakaldım. Maria Puder, benim Kürk Mantolu Madonnam yaklaşık on yıl önce Prag'da, bir hastanede ölmüştü. Frau Tiedemann böyle şaşırdığımı görünce hikayeyi baştan anlattı.

Maria Prag'da annesinin yanında kalırken kendisinde bir değişiklik hissettiğini söyleyip doktora gitmiş. Doktor ona hamile olduğunu ama vücudunun bu durum için yeterince sağlıklı olmadığını söylemiş. Bebeğinden vazgeçmek istemediği için doğum yapmaya karar vermiş. Bebek kurtulmuş ama Maria'nın vücudu dayanamamış. Maria, kimseye, annesine bile bebeğin babasının kim olduğunu söylememiş. Her şeyin çok güzel olacağına inanmış olacak ki annesine “Duyunca çok şaşıracaksın, çok mutlu olacağız.” diyormuş. Bir de yakında yapacağı bir seyahatten bahsediyormuş. Maria'nın vefatından sonra bebeğe bir süre anneannesi bakmış.

Frau Tiedemann hikayeyi anlatıp yanındaki kızı göstererek “Biraz durgun bir kızdır ama çok sevimlidir. Sizce de öyle değil mi?” diye sordu. Ne diyeceğimi bilemedim. İkisi az sonra trene binip gittiler. Arkalarında hissiz bir şekilde kaldım. Onlara el sallamaktan başka bir şey yapamadım.

İşte bunlar dün akşam oldu. Dün gece bir saniye bile uyuyamadım. Trendeki kızı düşünüp durdum. Aslında yüzünü unuttuğum sandığım Maria şimdi gözümün önüne geliyordu. Bunca yıldır beni arayıp sormamasından onu suçlu tutmuştum ama sebebini hiç düşünmemiştim bile. Meğer sebebi ölümümüş. Onun hatırasına nasıl bir saygısızlık yaptığımı şimdi anlıyorum. On seneden beri ona hissettiğim öfkenin ve etrafıma karşı olan duvarın gerçek sebebini şimdi anlıyorum. Meğer onu hiç azalmayan bir aşkla sevmeye devam etmişim. Dün akşam bir şey daha anladım ki hayatımdan Maria çıktıktan sonra her şey gerçekliğini kaybetmiş, ben de onunla beraber ölmüşüm. Daha da çok yazmak istiyorum ama ne çare? Bu kadar yazdım da ne oldu? Bu defteri öyle güzel bir saklamalı ki, özellikle de ruhumu hiç bulunmayacak yerlere saklamalı...

Raif Efendi'nin defteri burada bitti. Sabah oluyordu. Söz verdiğim gibi defteri alıp hastanın evine gittim. Kapı açılınca evdeki telaştan, içeriden gelen ağlama seslerinden onun bu dünyadan göçüp gittiğini anladım. İçeri girip onu son bir kez görmek istedim ama sonra vazgeçtim. Onun ölümü beni nedense o kadar etkilememişti. Onu kaybetmiş gibi değil de kazanmış gibi hissediyordum. Yaşarken bir türlü yakın dost olamamıştık ama şimdi, öldüğünde benim en yakın dostum olmuştu.

